

Stockholms stads byggnadsnämnd.

Byggnadsnämnden.

Stadshuset, 3 tr., K.; t. 54 05 00 (växel); sessionstid: i regel varannan tisdag.

Byggnadsordningarna för Stockholm av 1725, 1736, 1763 m. fl. år hava efter hand blivit avlösta av nya författningar i enlighet med utvecklingens krav.

Uppsikten över den enskilda byggnadsverksamheten samt tomtregleringen i huvudstaden handhades tidigare av magistratens byggnings- och ämbetskollegium samt från år 1849 av dettas arvtagare handels- och ekonomikollegiet. En stadsingenjör hade tillsatts redan år 1636 och den förste stadsarkitekten, Nikodemus Tessin d. ä., utnämndes år 1661.

Närmaste inseendet över byggnadsverksamheten i staden utövas från år 1875 av *Stockholms stads byggnadsnämnd*.

Enligt k. byggnadsstadgan den 30 juni 1947, som trädde i kraft den 1 januari 1948, skall byggnadsnämnden övervaka efterlevnaden av byggnadslagen, byggnadsstadgan, stadens byggnadsordning och övriga i staden gällande författningar angående stadens byggnadsväsen samt fullgöra vad enligt berörda författningar ankommer på nämnden, ävensom i övrigt handhåva de uppgifter som i laga ordning överlämnas åt nämnden.

Nämnden skall enligt byggnadsstadgan bestå av fem ledamöter jämte fem suppleanter, av vilka magistraten utser en ledamot och en suppleant samt stadsfullmäktige de övriga. Valet sker för en tid av fyra år. Innevarande period omfattar åren 1951—1954. Nämnden väljer inom sig ordförande och vice ordförande för ett år i sänder.

Alltsedan år 1875, då nämnden började sin verksamhet, utgå, jämlikt stadsfullmäktiges beslut den 1 december 1874, arvoden till nämndens ledamöter. Å dessa arvoden utgå icke rörliga tillägg.

Det åligger nämnden bl. a. att med uppmärksamhet följa byggnadsverksamheten och den allmänna utvecklingen i staden och dess omgivning samt låta verkställa erforderliga utredningar rörande de förhållanden, som äro av betydelse för en ändamålsenlig planläggning av stadens område; att ombesörja upprättande eller ändring av generalplan¹⁾; att tillse att stadsplan i mån av behov upprättas och att åtgärder

vidtagas för att erforderliga ändringar i gällande stadsplan må komma till stånd; att uppgöra byggnadsordning samt, då anledning förekommer, upptaga fråga om ändring därav; att handlägga frågor om tomtindelning eller ändring därav; att öva noggrann tillsyn över byggandet; att övervaka efterlevnaden av gällande nybyggnadsförbud; samt att i allmänhet söka främja en för staden gagnelig utveckling av dess bebyggande och för detta ändamål hos vederbörande myndigheter väcka de förslag och göra de framställningar, som finnas nödiga. Nämnden har sålunda att meddela byggnadslov för till-, på- eller ombyggnad, ändring som berör byggnads konstruktion eller lokalers storlek och anordning, användning av byggnad eller del därav till väsentligt annat ändamål än det, vartill den förut varit använd eller som finnes angivet å fastställd ritning, fastighets inhägnande, rivning av byggnad m. m. För vissa allmänna, kronan tillhöriga byggnader erfordras dock icke byggnadslov, men nämnden skall beredas tillfälle att yttra sig även beträffande sådan byggnad. Till nämndens handläggning höra vidare frågor rörande vissa hissar och skyltar.

Nämnden äger meddela föreläggande om borttagande eller ändring av byggnad eller vidtagande av annan åtgärd samt fastställa vite för underlåtenhet att ställa sig föreläggandet till efterrättelse ävensom föreskriva åtgärds vidtagande vid äventyr, att densamma i händelse av tredskas verkställas genom nämndens försorg på den tredskandes bekostnad.

Genom nämndens försorg skall upprättas karta över staden, upptagande de särskilda tomterna och stadsägorna med därå befintliga byggnader. Å kartan skall varje nybyggnad, som ej är att anse såsom tillfällig, till sina gränser utmärkas så snart ske kan efter byggnadens uppförande. När byggnad rivits eller nedbrunnit, skall kartan ändras i enlighet därmed.

Till sitt biträde skall nämnden hava stadsarkitekt. Denne skall vara tillstades vid nämndens sammanträden med rättighet att deltaga i överläggningarna men ej i besluten och att, där han det begär, få sin mening antecknad till protokollet. Vad nu sagts gäller även i stadens tjänst anställd stadsingenjör, mättningsman, förämningsman för tomtmätning eller avstyckning eller annan tjänsteman, vilken det åligger att till föredragning hos nämnden bereda inkommande ärende, såvitt angår ärende, som berör hans verksamhet.

För tillsynen över hissar har nämnden till sitt biträde särskilda av nämnden förordnade hissbesiktningssmän (se sid. 185).

¹⁾ Ang. utredning rörande generalplan för Stockholm, se under stadsplanekontoret (sid. 188).

BN

Författningar m. m. Byggnadslag 30 juni 1947 (Kfh 1948: sid. 344), med ändr. senast 21 dec. 1949. K. byggnadsstadga 30 juni 1947 (Kfh 1948: sid. 371). Byggnadsordningen för Stockholms stad 14 nov. 1934, med ändr. 18 aug. 1937 och 7 maj 1942 (Kfh 1946: sid. 716)¹⁾. Lag 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad, med ändr. ÖA:s kung. 11 jan. 1869 med särskilda ordningsföreskrifter för Stockholm utöver vad k. ordningsstadgan för rikets städer innehåller, med ändr. §§ 14, 14 a (Kf 1948: nr 50). Instruktion för hos byggnadsnämnden anställda byggnadsinspektörer, antagen av nämnden 19 jan. 1910 (Kf 1910: nr 6). Taxa å avgifter för hos byggnadsnämnden begärda byggnadslov, besiktningar m. m., fastställd av ÖA 30 nov. 1935 (Kf 1935: nr 50), med tillägg (Kf 1951: nr 89). Taxa å avgifter för erhållande av hos byggnadsnämnden rekviderade kopior av ritningar, fastställd av k. m:t 21 maj 1920 (Kf 1920: nr 82).

Stat år 1952. Utgifter: driftbudgeten 2,477,812 kr. (däruv engångs 74,846 kr.); inkomster: driftbudgeten 569,000 kr.

Byggnadsnämndens ledamöter

(för tiden t. o. m. år 1954).

Ordförande

(arvode 3,600 kr. utan rörligt tillägg).

Ek, V. E., f. d. sekreterare (som led. utsedd av stadsfullm.).

Vice ordförande

(arvode 2,500 kr. utan rörligt tillägg).

Twengström, A. J., byråchef, stadsfullm. (som led. utsedd av stadsfullm.).

Övriga ledamöter

(arvode 2,500 kr. utan rörligt tillägg).

Bång, O. G. M., borgmästare (utsedd av magistraten).

Johannesson, E. G. V., direktör (utsedd av stadsfullm.).

Ossbahr, C. P., advokat, stadsfullm. (utsedd av stadsfullm.).

Suppleanter.²⁾

Behm, E. O. L., advokat (utsedd av stadsfullm.).

Canholm, C. E., köpman, stadsfullm. (utsedd av stadsfullm.).

¹⁾ Ny byggnadsordning under utarbetande.

²⁾ Enligt nämndens beslut skola vid förfall för någon av de av stadsfullmäktige utsedda ledamöterna såsom ersättare inkallas: för vice ordföranden och hr Ossbahr suppleanterna hr Behm och Canholm i nämnd ordning samt därefter suppleanterna hr Stadig och Karlsson i angiven ordning samt för ordföranden och hr Johannesson suppleanterna hr Stadig och Karlsson i nämnd ordning samt därefter suppleanterna hr Behm och Canholm i angiven ordning.

Karlsson, Andreas, förbundsordförande, stadsfullm. (utsedd av stadsfullm.).

Stadig, A. G., ombudsman, stadsfullm. (utsedd av stadsfullm.).

Wiesel, P. T., rådman (utsedd av magistraten).

Sekreterare.

Evæus, H. V.; mottagningstid: 9—11 (utom tisdagar).

Delegerade för inspektion av stadsingenjörskontoret.

Ek, V. E.; **Twengström, A. J.**

Revisorer.

Gemensamma för fastighetsnämnden m. fl. (se sid. 161).

Byggnadsnämndens namnberedning.

Byggnadsnämnden beslöt år 1920 uppdraga åt en särskild beredning att uppgöra och till nämnden avgiva förslag till namn å gator, allmänna platser och kvarter. Namnberedningen består dels av sex av byggnadsnämnden valda ledamöter, dels av en ledamot vald av skönhetsrådet, dels ock av fastighetsregisterföreståndaren, stadsarkitekten och stadsingenjören. Den 13 mars 1948 beslöt byggnadsnämnden att mandattiden för de av nämnden valda ledamöterna i beredningen skulle fr. o. m. år 1949 omfatta fyra år.

Ledamöter.

Ahnlund, N. G., professor, **Boëthius, S. B.**, f. d. riksarkivarie, **Ek, V. E.**, f. d. sekreterare, ordf., **Langenfelt, P. G. L. M.**, lektor, **Wanngård, E. S.**, verkställare, **Wessén, E. G. A.**, professor (utsedda av byggnadsnämnden); **Selling, C. G. A.**, stadsantikvarie (utsedd av skönhetsrådet); **fastighetsregisterföreståndaren; stadsarkitekten; stadsingenjören.**

Sekreterare (1,656 kr.).

Schück, A. H., docent.

Registrator (708 kr.).

Rasmusson, F. R. F., registrator vid fastighetsregisterkontoret.

Byggnadsnämndens expedition.

Stadshuset, 3 tr., K.; t. 54 05 00 (växel): expeditionstid: 9,30—15 (lördagar och dag före helgdag 9—13,30).

Expeditionens chef är sekreteraren, vilken bl. a. åligger att föra protokoll vid nämndens sammanträden, att uppsätta beslutade skrivelser, att avgiva utlåtanden samt att inför nämnden föredraga ärenden angående tjänstesposmål m. m.

Stat år 1952. Utgifter: driftbudgeten 132,707 kr.; inkomster: driftbudgeten 29,500 kr.

Sekreterare (35).

Evæus, H. V. (se sid. 184).

Två första kontorsbiträden, ett kontorsbiträde.

Förste expeditionsvakt (12).

Persson, K.-E.

En expeditionsvakt.

Stadsarkitektkontoret.

Stadshuset, 3 tr., K.; t. 54 05 00 (växel); expeditionstid: 9,30—15 (lördagar och dag före helgdag 9—13,30).

Stadsarkitektkontorets chef är stadsarkitekten, vilken bl. a. har att jämte vice stadsarkitekten, byråarkitekten, övriga arkitekter samt överingenjören bereda och inför nämnden föredraga till nämndens verksamhetsområde hörande ärenden. Stadsarkitekten åligger i huvudsak att avgiva yttranden över till nämnden från andra myndigheter remitterade ärenden, att granska förslag till stadsplaner, att framlägga förslag till erforderliga ändringar av byggnadsförfattningarna, att handlägga inkomna ansökningar om tillstånd till nybyggnader m. m. samt att besiktiga och godkänna avslutade byggnadsföretag. Stadsarkitekten och överingenjören äga, enligt särskilt uppdrag, i byggnadsnämndens ställe besluta bifall till ansökningar av ringa vikt eller av uteslutande teknisk art. Vice stadsarkitekten biträder stadsarkitekten med förekommande göromål och är stadsarkitektens ställföreträdare. Byråarkitekten och arkitekterna handlägga ansökningar rörande ändringsarbeten ävensom nybyggnadsärenden i förorterna samt ärenden rörande skyltar. Överingenjören handhar med biträde av byråingenjören och byggnadsinspektörerna den tekniska kontrollen av byggnadsföretagen genom konstruktionsgranskning och förrättande av besiktningar, som avse utronande av byggnaders eller byggnadskonstruktioners säkerhet, verkställer utredning av byggnadstekniska spörsmål m. m. Byggnadsinspektörerna utöva den löpande kontrollen å byggnadsplatserna. Dessutom biträdes stadsarkitektkontoret av en planteringsinspektör i frågor rörande förgårdars och innergårdars anordnande och plantering samt av en färgkonsulent i frågor rörande färgsättning å byggnader m. m.

Å stadsarkitektkontoret ombesörjes inkomna handlingars registrering. Avgifter för byggnadslov, protokollslösen m. m. utkrävas och uppbäras, varjämte å kontoret verkställas de förberedande utredningar, som erfordras i samband med byggnadslovs meddelande.

Stat år 1952. Utgifter: driftbudgeten 640,949 kr. (därav engångs 400 kr.); inkomster: driftbudgeten 189,500 kr.

Stadsarkitekt (B 21).

Wetterling, G. M. W. (förordn. t. o. m. ³¹/₅ 1956); mottagningstid: 14—16 (utom lördagar).

Vice stadsarkitekt (B 15).

Oelrich, N. E.; mottagningstid: 14—16 (lördagar 13—14).

Byråarkitekt (32).

Danielsson, P. E.; mottagningstid: 14—16 (lördagar 13—14).

Arkitekter (28).

Leffler, E.; **Trovik, E. M.**; mottagningstid: 14—16 (lördagar 13—14).

Biträdande arkitekter (24).

Vakant, *tf. Vejde, S.*; **Pettersson, T. G. W.** (halvtidsanställd).

Planteringsinspektör (7,008 kr.).

Schuwert, K. G. E.

Färgkonsulent (7,008 kr.).

Aijmer, L. A. T.; t. 50 60 20.

Överingenjör (B 17).

Lindqvist, H. Hj. (förordn. t. o. m. ³¹/₁₂ 1956); mottagningstid: 13—15 (utom fredagar), lördagar 13—14.

Byråingenjör (32).

Vakant, *tf. Dahlberg, G. A.*

Byggnadsinspektörer (28).

Dahlberg, G. A., tjl. (se ovan), *tf. Båve, G. T.*; **Kumlien, C. G. V.**; **Grange, A. D.**; **Rustan, A. L.**; **Jansson, B. C.**, tjl. (se sid. 162); **Krook, C. G.**; **Orefelt, L.-G.**; **Lundberg, P. G. B.**; **Lundberg, G. O. L.**

Registrator (Ex. 16).

Adding, f. Östergren, Brita.

Kontorsskrivare (13).

Vakant, *tf. Bergström, Brita H.*

Fyra första kontorsbiträden, två kontorsbiträden, en expeditionsvakt.

Första ritbiträde å arkivet (13).

Myrberg, Britta M. K.

Två ritbiträden.

Hissbesiktningsmän.

Enligt k. förordning den 15 oktober 1909 ägde överståthållarämbetet att för inspektion av hissar inom Stockholm (med undantag av de offent-

BN

liga hissarna) utse särskilda inspektörer och för dem utfärda taxa och instruktion.

Jämlikt nu gällande k. kung. den 25 augusti 1947 om ändrad lydelse av vissa delar av kungörelsen den 3 november 1939 angående anordnande och begagnande samt tillsyn av vissa hissar skall tillsynen över anordning, beskaftenhet och begagnande av hiss i stad, med undantag för statsverkets byggnader, ålīga vederbörande byggnadsnämnd samt i övrigt länsstyrelse (tillsynsmyndighet). Kostnaderna för tillsyn av hiss skola gäldas av hissens ägare enligt grunder, som för Stockholm bestämmas av överståthållarämbetet. Byggnadsnämnden meddelade den 4 december 1951 förordnande för nedanstående personer att vara hissbesiktningsmän tills vidare under år 1952.

Författningar. ÖÄ:s kung. 21 mars 1910 med instruktion för de [inspektörer], som ÖÄ utser för tillsyn och besiktning av hissar (Kf 1910: nr 26). ÖÄ:s taxa 20 dec. 1939 å ersättning åt av ÖÄ anlitade hissbesiktningsmän, med ändr. senast 29 april 1952. K. kung. 3 nov. 1939 ang. anordnande och begagnande samt tillsyn av vissa hissar, med ändr.

Hissbesiktningsmän.

Stéenmark, K. M. A., civilingenjör (för östra distriktet: Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars förs.); t. 61 82 52.

Wrethagen, E., ingenjör (för norra distriktet: Adolf Fredriks, Gustav Vasa, Matteus och Johannes förs. samt förutv. Hötorgsroten av Klara förs.); t. 53 08 18.

Nilsson, K. O. Hj., civilingenjör (för västra distriktet: Jakobs, Kungsholms, S:t Görans, Bromma och Spånga förs.); t. 51 57 23.

Thoræus, E. S., civilingenjör (för södra distriktet: Storkyrkans, Katarina, Sofia, Maria Magdalena, Högalids, Brännkyrka och Enske förs. samt förutv. Klara kyrkorote); t. 43 89 12.

Stadsingenjörskontoret.

Stadshuset, 3 tr., K.; t. 54 05 00 (växel); expeditionstid: 9,30—15 (lördagar och dag före helgdag 9,30—13).

Å magistratens stat fanns tidigare uppförd en stadsingenjör, första gången omnämnd år 1636, vilken efter byggnadsstadgans tillkomst år 1874 överfördes på drätselnämndens första avdelnings stat. Denne övervakade såsom offentlig ämbetsman enskilda tomt- och byggnadsärenden, men var på samma gång drätselövervaltningens tjänsteman. I sin förra egenskap uppbär han ersättning enligt taxa. År 1898 uppfördes emellertid kontoret på stadens stat, varvid dessa sportler indrogos till stadskassan.

Stadsingenjörskontoret åligger att i enlighet med fastställd instruktion och gällande författningar rörande städernas fastighetsbildning, mät-

ningsväsende och bebyggande verkställa tomt-, mättnings- och avstyckningsförrättningar samt utarbeta förslag till tomtindelningar, utfärda karta för nybyggnad, verkställa utstakning och kontroll av nybyggnader i såväl höjd- som planläge, gatustakningar samt att utföra de arbeten i övrigt, som ankomma på mättningsman i stad. Vidare åligger det kontoret att omhänderhava stadens kartverk, därvid kontoret skall utföra de arbeten, som ligga till grund för upprättande av bladindelade kartverk och kartor för fastighetsbildning, stadsplaner, redovisning av olika slags ledningar samt sådan karta som avses i 2 kap. 7 § byggnadsstadgan, att vidmakthålla, komplettera och i erforderlig utsträckning utvidga de över staden upprättade triangel-, polygon- och avvagningsnät, att tillhandagå stadens myndigheter med upplysningar, utfärdande av kartkopior m. m. dylikt, att avgiva infordrade uttärningar angående stadsplane-, tomtindelnings- och byggnadsärenden samt att till överståthållarämbetet avgiva uttärningar i till kontoret hänskjutna frågor angående adressnummer.

Alla mätningar, vare sig de utföras för fastighetsbildningen eller för kartverket, äro numera anslutna till stadens triangelnät, vilket upprättades under åren 1907—1911 av den för detta ändamål inrättade dåvarande triangelmättningsnämnden. Kontorets ingenjörer och biträdande ingenjörer skola hava den i § 15 instruktionen för stadens stadsingenjörskontor stadgade kompetensen.

Stadsrådet har med avseende å fastighetsbildningen uppdelats i särskilda mättningsdistrikt, vart och ett med en mättningsman såsom förståndare och med ålīgande för honom att företrädesvis inom distriktet verkställa förekommande fastighetsbildningsförrättningar och därmed sammanhörande arbeten.

Stadsingenjörskontoret är på grundval av en år 1944 genomförd omorganisation uppdelat på tre avdelningar: avdelningen för fastighetsbildning omfattande mättningsdistrikten samt arkivet och registratorskontoret, mättningsavdelningen och kartografiska avdelningen. Mättningsavdelningen och kartografiska avdelningen förestås vardera av en byråingenjör.

Författningar. Instruktion för stadsingenjörskontoret, fastställd av byggnadsnämnden 22 dec. 1943 (Kf 1943: nr 71), med ändr. Lag 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad, med ändr. Byggnadslag 30 juni 1947, med ändr. K. byggnadsstadga 30 juni 1947, med ändr. Byggnadsordningen för Stockholms stad 14 nov. 1934, med ändr. K. förordn. 17 dec. 1920 ang. sättet för utförande av vissa mättningsarbeten m. m. (mättningsförrättning), med ändr. K. kung. 26 juni 1936 med vissa föreskrifter om mättningsväsendet och fastighetsregistrerväsendet i rikets städer, med ändr. Taxa för stadsingenjörskontoret i Stockholm, fastställd av k. m:t 13 dec. 1935 (Kf 1935: nr 27 I). Taxa för stadsingenjörskontoret i Stockholm å arvode för förrätt-

ning och åtgärd rörande byggnads höjdläge, fastställd av ÖA 28 nov. 1935, med ändr. (Kf 1935: nr 27 II, 1951: nr 89.)

Stat år 1952. Utgifter: driftbudgeten 1,704,156 kr. (därav engångs 74,446 kr.); inkomster: driftbudgeten 350,000 kr.

Stadsingenjör (B 19).

Jörbeck, B. A. (förordn. t. o. m. ^{30/9} 1956); mottagningstid: 10—12.

Expeditionen.

Stadshuset, 3 tr., K.; t. 54 05 00 (växel).

Förste kontorsskrivare (16).

Johnsson, f. Sjudin, Margaretha E.

En kontorist, två kontorsbiträden, en förste expeditonsvakt, ett expeditonsvaksbiträde.

Arkivet.

Stadshuset, 3 tr., K.; t. 54 05 00 (växel).

Biträdande ingenjör och arkivarie (24).

Segerström, S. T. M., tjl. (se sid. 196), tf. Hellström, E. R. H.

Arkivexpeditionen.

Förste kontorsskrivare (16).

Axelsson, G. S.

En kontorist, ett första kontorsbiträde, en expeditonsvakt.

Avdelningen för fastighetsbildning.

Mättningsmän och föreståndare för mättningsdistrikt (32).

Holmberg, S. H. (1:a distr.); Jacobson, B. R. E. (2:a distr.); Lennerheim, E. J. I. (M.) (3:e distr.); Höök, A. E. I. (Ex.), tjl. (se nedan), tf. Björkman, C. E. E. (4:e distr.).

Biträdande ingenjörer (24).

Alvsten, K. G. H.; Ahnskog, K. F. N.; Hellman, B. E. T., tjl. (se nedan); Nygren, O., tjl. (se nedan).

Fyra ritbiträden.

Mättningsavdelningen.

Byråingenjör (32).

Stangenberg, G. M. J. J.

Stomnåtsavdelningen.

Ingenjör (28).

Meisters, P.-A., tjl., tf. Hellman, B. E. T.

Biträdande ingenjör (24).

Vakant, tf. Kriström, S. O.

Underingenjörer (22).

Kriström, S. O., tjl. (se ovan); Dahlborg, R. S.

Första ritbiträde (13).

Schriwer, f. Holm, Fridberg D. L.

Utstakningsavdelningen.

Ingenjör (28).

Höök, A. E. I., tjl. (se nedan), tf. Nygren, O.

Biträdande ingenjör (24).

ter Schiphorst, J. W. (Ex.).

Tekniskt biträde (20).

Rohmer F. E.

Två ritbiträden.

Detaljmättningsavdelningen.

Underingenjör (22).

Edlund, A. M. (Ex.).

Tekniskt biträde (20).

Vakant (Ex.).

Tretton mättningsförmän, trettioåtta mättningsbiträden.

Kartografiska avdelningen.

Byråingenjör (32).

Björkman, C. E. E., tjl. (se ovan), tf. Höök, A. E. I.

Tekniskt biträde (20).

Grahmén, Å. S. (Ex.).

Första ritbiträden (13).

Brandel, Maria J.; Dahllöf, f. Berlin, Elna.

Trettio två ritbiträden, två kontorsbiträden.

Stockholms stads stadsplanenämnd.

Stadsplanenämnden.

*Hantverkargatan 3, K.; t. 540360 (växel).
Nämnden sammanträder i regel andra
och fjärde måndagen i varje månad
kl. 15.30.*

I anledning av därom väckt motion beslöt stadsfullmäktige år 1909 uppdraga åt drätsel-nämndens första avdelning och byggnadsnämnden att efter utredning genom en kommitté (stadsplanekommissionen), bestående av två ledamöter av vardera av nämnda myndigheter, stadens byggnadschef, stadsingenjören, stadsarkitekten, en av kommittén adjungerad, i stadsplanefrågor särskilt sakkunnig person samt tre av stadsfullmäktige utsedda personer, gemensamt uppgöra förslag till revision av stadsplanerna för det dåvarande stadsområdet, särskilt i syfte att befrämja utnyttjandet av stadens gaturegleringsfastigheter. År 1912 uppdrog stadsfullmäktige åt stadsplanekommissionen att uppgöra förslag till stadsplaner för de tätt bebyggda samhallena inom dåvarande Brännkyrka socken, ävensom plan till huvudtrafikleder dem emellan.

Stadsplanekommissionens arbete utsträcktes emellertid så småningom från dess ursprungliga uppgift, exploaterandet av stadens gaturegleringsfastigheter, till att avse stadsområdets planering överhuvud. Med hänsyn härtill beslöt stadsfullmäktige den 6 december 1920 att fr. o. m. 1921 ersätta stadsplanekommissionen med en självständig förvaltningsnämnd, *Stockholms stads stadsplanenämnd*. År 1925 överflyttades ytterligare till nämnden handläggningen av vissa av de trafikärenden, som dessförinnan handhåfts av den av stadsfullmäktige tidigare tillsatta trafikkommissionen, vilken samtidigt därmed upphörde.

Kungl. maj:t fastställde den 31 december 1920 instruktion för stadsplanenämnden. Ny instruktion för nämnden fastställdes av överståthållarämbetet den 2 augusti 1949 (Utl. 1949: nr 59, 230).

Stadsplanenämnden har numera till uppgift att, i den mån så erfordras för närmare planläggning beträffande stadens ordnande och bebyggande, upprätta förslag till generalplan eller ändring av generalplanen, ävensom att, i den mån det för stadens utveckling påkallas, för den närmare regleringen av bebyggelsen, upprätta förslag till nya eller ändrade stadsplaner eller utomplansbestämmelser. Nämnden åligger därjämte att i övrigt handlägga de frågor, som av stadskollegiet till nämnden hänskjutas.

Nämnden består av, förutom ordföranden, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, åtta andra ledamöter, vilka jämte åtta suppleanter för nämndens ledamöter väljas av stadsfullmäktige för två år i sänder. Nämnden utser årligen inom sig en vice ordförande. Vid nämndens sammanträden äga stadsplanedirektören, stadsarkitekten, fastighetsdirektören, gatudirektören och stadsingenjören närvara och deltaga i överläggningarna med rätt att framställa förslag och få sina meningar antecknade till protokollet.

Nämnden äger fördela göromålen på sina ledamöter på sätt lämpligast synes, ävensom uppdraga åt en eller flera av sina ledamöter eller åt stadsplanedirektören att handhava särskilda förvaltningsärenden. Beslut, som på grund av sådant uppdrag fattats, skall anmälans vid nämndens nästa sammanträde. I enlighet med dessa bestämmelser har stadsplanenämnden tillsatt särskilda tjänstedelegerade (se nedan).

Författningar m. m. Instruktion för Stockholms stads stadsplanenämnd, antagen av SF 21 febr. och 28 juni 1949, fastställd av ÖA 2 aug. 1949 (Kf 1949: nr 21). Byggnadslag 30 juni 1947, med ändr. (Kfh 1948: sid. 344). K. byggnadsstadga 30 juni 1947, med ändr. (Kfh 1948: sid. 371). Lag 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad, med ändr.

Stat år 1952. Utgifter: driftbudgeten: 1,618,915 kr. (därför engångs 1,600 kr.); inkomster: driftbudgeten 75,000 kr.

Stadsplanenämndens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Berglund, H. J., borgarråd, stadsfullm.; t. 54 05 00 (växel); träffas i stadshuset efter överenskommelse.

Vice ordförande.

***Ahlberg, C. A. H.**, arkitekt.

Övriga ledamöter.

Aronson, S. A., direktör, stadsfullm.

Bengtsson, O. F., direktör.

***Hallerby, N. E.**, redaktör, stadsfullm.

Karlsson, Hans G. B., ombudsman, stadsfullm.

***Lundström, N. B.**, riksombudsmän, stadsfullm.

***Rosenberg, S. F.**, handelsträdgårdsmästare, stadsfullm.

Svensson, G. A., byggmästare.

Suppleanter.¹⁾

- *Danielson, P. G. F., direktör, stadsfullm.
 *Gullberg, f. Svensson, Elsa, direktör.
 Hanson, P.-O., redaktör.
 Hjertén, H. I., civilingenjör.
 Olsson, Ivar S., ombudsman, stadsfullm.
 *Osby, Å. A., förste postassistent, stadsfullm.
 Severinson, G., direktör.
 *Sönberg, E. Hj. H., tillsyningsman.

Stadsplanesekreterare.

Martin, J. H., tjl., (se sid. 510), *tf.* Almgren, E.
 V. (se nedan).

Tjänstedelegerade.

(För förberedande behandling av ärenden angående tjänstetillsättningar m. m.)

Berglund, H. J., ordf.; Svensson, G. A.; Hallerby, N. E.; Rosenberg, S. F.; Karlsson, Hans G. B.

Revisorer.

Gemensamma för fastighetsnämnden m. fl.
 (se sid. 161).

Stadsplanekontoret.

Hantverkargatan 3, K.; t. 540360 (växel); Expeditionstid: 10—14,30 (lördagar och dag före helgdag 10—13,30; sommartid 10—12,30).

Stadsplanekontoret är stadsplanenämndens utredande och verkställande organ. Kontoret har att på uppdrag av stadsplanenämnden upprätta och vidmakthålla generalplan i den mån så erfordras till ledning för närmare planläggning beträffande stadens ordnande och bebyggande, att på uppdrag av stadsplanenämnden upprätta och vidmakthålla stadsplan eller föreslå ändring därav, i den mån det genom stadens utveckling påkallas för den närmare regleringen av bebyggelsen, så ock utomplansbestämmelser, att verkställa de utredningar samt avgiva yttrande i de ärenden som av nämnden eller dess ord-

¹⁾ Ordföranden eller någon av ledamöterna hrr Aronson, Bengtsson och Karlsson skola vid förfall i första hand ersättas av suppleanterna hrr Sönberg, Hjertén, Olsson och Severinson i nu nämnd ordning, vice ordföranden och ledamöten hr Svensson av suppleanterna hr Danielson, ledamöterna hrr Hallerby, Lundström och Rosenberg av suppleanterna fru Gullberg, hrr Osby och Hansson. I de fall, då denna ordning icke kan upprätthållas, skola suppleanterna inträda efter tjänstetid i nämnden eller i följande ordning: hrr Sönberg, Hjertén, fru Gullberg, hrr Danielson, Osby, Olsson, Severinson och Hansson.

förande remitteras till kontoret, samt att med uppmärksamhet följa utvecklingen inom kontorets verksamhetsområden samt att härvid hos stadsplanenämnden framställa förslag till påkallade åtgärder.

Kontorets chef är stadsplanedirektören. Han utövar med avdelningschefernas bistånd ledningen av stadsplanekontorets arbeten, fördelar inom ramen för gällande instruktion stadsplanekontoret åvilande uppgifter å avdelningarna och äger avgöra ärenden av löpande natur samt i övrigt ärenden, vilkas avgörande enligt stadsplanenämndens beslut överlämnats till stadsplanekontoret.

Stadsplanekontoret är uppdelat på följande avdelningar: expeditionen, generalplaneavdelningen, trafikavdelningen, stadsplaneavdelningen.

Instruktion. Instruktion 27 okt. 1948 för stadsplanekontoret (Kf 1948: nr 59).

Stadsplanedirektör (B 21).

Markelius, S. G. (förordn. t. o. m. ^{31/10} 1954); mottagningstid efter överenskommelse.

Byråarkitekt (32).

Holmgren, P.; träffas 9—11.

Ett första kontorsbiträde.

Expeditionen.

Expeditionen ombesörjer bl. a. stadsplanenämndens och stadsplanekontorets bokföring och kassarörelse samt efter stadsplanedirektörens beprövande andra ärenden av kameral natur, upprättar i anslutning härtill erforderliga redovisningar och rapporter, kontrollerar anslagsbelastningen och dispositionsbokföringen samt handlägger tjänstgörings-, avlönings- och pensionsärenden rörande stadsplanekontorets personal.

Expeditionen har hand om kontorets kartförsäljning samt värden av kontorets centrala arkiv.

Stadsplanesekreterare (35).

Martin, J. H., tjl. (se sid. 510), *tf.* Almgren, E. V.

Kammarsskrivare (20).

Parwe, A. B. L.

Förste kontorsskrivare (16).

Blücher, f. Larsson, A. Linnéa L.

Tre första kontorsbiträden, ett kontorsbiträde, en telefonist, två expeditionsvakter, två expeditionsvaktsbiträden.

Generalplaneavdelningen.

Med anledning av ett av dåvarande borgarrådet Yngve Larsson i promemoria den 9 maj 1944 framlagt förslag beslöt stadskollegiet den 25 maj 1944 bl. a. att uppdraga åt borgarrådsberedningen att låta verkställa en tidsbestämd

SpN

generalplan. Stadsfullmäktige hava sedermera godkänt ett av stadsplanenämnden framlagt förslag till arbetsplan för utredningen, enligt vilket utredningen skulle organiseras inom stadsplanekontoret.

Generalplaneavdelningen, som tillkom år 1945, upprättar förslag till generalplan samt de ändringar i denna, som bliva erforderliga. I samband härmed vidmakthåller avdelningen en tidplan för olika exploateringsområdens utnyttjande samt utarbetar i samråd med övriga avdelningar och berörda förvaltningsgrenar program för detaljplanearbetet för olika områden inom staden.

Förste byråarkitekt (B 13).

Sidenbladh, K. G. E., tjf. (se nedan).

Byråingenjör (32).

Edgren, A. F.

Arkitekt (Ex. 28).

Vakant, tf. Boström, S. G.

Fyra ritbiträden.

Trafikavdelningen.

Trafikavdelningen projekterar trafikleder såsom banor, gator och vägar, som erfordras för stadsplane- eller generalplanearbetet och utför i övrigt de tekniska och ekonomiska trafikutredningar som ingår i stadsplanearbetet, granskar i samråd med stadsplaneavdelningen där upprättade förslag till stadsplaner i vad avser trafikleder samt föreslår i samband därmed profiler för gator och bansträckningar. Till avdelningen hör kontorets mätningsavdelning.

Förste ingenjör (B 13).

af Klercker, C.-H. N.

Förste byråingenjör (35).

Lundberg, S. I.

Byråingenjörer (32).

Brundin, F.; Larsson, E. O.

Ingenjörer (28).

Brolin, S. J. F.; Åkerman, A. J.; Oom, R. F.; Meyer, N. S.; en vakant (Ex.).

Ingenjör (11,376 kr.).

Stolberg, W.

Biträdande ingenjörer (24).

Trulsson, K. G. W.; Stigstedt, B. S. B.

Underingenjörer (Ex. 22).

Sahlquist, A. R. C.; Iwarson, A. N. I.

Ritare (Ex. 19).

Wäringe, J. R. S.

Mättningsförmän (16).

Andrén, E. (åtnjuter avlöning enl. lönegrad 20); Bäckström, K. F.; Larsson, T. B. (Ex.).

En terrängundersökare, elva mättningsbiträden, sex ritbiträden.

Stadsplaneavdelningen.

Stadsplaneavdelningen upprättar förslag till stadsplaner och utomplansbestämmelser samt förslag till ändringar av gällande stadsplaner och utomplansbestämmelser.

Stadsplanearkitekt och chef (B 15).

Vakant, tf. Sidenbladh, K. G. E.

Stadsplanearkitekt (B 15)

(nuv. inneh. g 25).

Bergentz, T. G.

Förste byråarkitekt (35).

Uddenberg, H. H.

Byråarkitekter (32).

Langendal, A. V.; Ahlström, Å.; Karlén, E. B.

Byråarkitekt (12,600 kr.).

Bydén, A. T.

Arkitekter (28).

Stenby, K. J. B.; Höjer, J. (Ex.); Stäck, J. M. (Ex.); Hedlund, J. H. B. (Ex.).

Underingenjörer (22).

Lagerheim, K. A. L. (åtnjuter dessutom personligt lönetillägg 2,224 kr.); Sjöholm, A. J. T.; Wikell, T. G. W. (Ex.); Enbrandt, E. C. A., tillf.

Ritare (19).

Björk, A. N.; Pravitz, J. M. E. (Maja).

Kontorsskrivare (13).

Vakant, tf. Aspegren, f. Stål, Brita M. V.

Tre första ritbiträden, fjorton ritbiträden, fyra modellörer.

Stockholms stads gatunämnd

och i samband därmed stående institutioner.

Gatunämnden.

Bolinders Plan 3 (postadress: postfack, Stockholm 8); t. 2220 20 (växel). Nämnden sammanträder vanligen första och tredje helgfria onsdagen i varje månad 15,15.

I samband med drätselrådets ombildning till stadens centrala finansmyndighet överflyttades flertalet av de icke direkt finansiella angelägenheter, vilka förut handhäfts av drätselrådet, till en nyinrättad nämnd, *Stockholms stads gatunämnd*, som trädde i verksamhet den 10 april 1920. Denna nämnd utgör sålunda väsentligen en fortsättning av den förutvarande drätselrådets andra avdelning; dock med den skillnaden att till gatunämnden överförts jämväl brandväsendet, vilket förut sorterades under drätselrådets första avdelning, samt vidare att byggnadskontorets arkitektur- och hamnavdelningar samt vattenledningsverket överflyttats till resp. fastighetsnämnden, hamnstyrelsen och industriverksstyrelsen.

Gatunämnden handhar förvaltningen av stadens gator, torg, planteringar och andra allmänna platser (utom å hamnområdena) med därtill hörande anläggningar, såsom viadukter, tunnlar, trappor, avlopp, reningsanläggningar, bekvämlighetsinrättningar m. m., ävensom av stadens renhållningsväsen och brandväsen. Nämnden handlägger vidare gatuväsendet rörande frågor om broar, gatutrafiken, gatuledningar, den allmänna belysningen (utom å hamnområdena) samt de övriga angelägenheter, vilkas vård av stadskollegiet åt nämnden överlämnas.

Nämnden består av, förutom ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, sex andra ledamöter, vilka jämte sex suppleanter väljas av stadsfullmäktige för två år i sänder. Nämnden utser årligen inom sig en vice ordförande.

Under gatunämnden lyda gatukontoret, som står under chefskap av gatudirektören, och brandkåren, vars chef är brandchefen. Vid nämndens sammanträden äga nämnda förvaltningschefer närvara och var för sitt förvaltningsområde deltaga i överläggningarna, med rätt att därvid framställa förslag och få sina meningar antecknade till protokollet.

Instruktion. Instruktion för Stockholms stads gatunämnd, fastställd av ÖÅ 20 nov. 1940 (Kf 1940: nr 60).

Stat år 1952. Utgifter: driftbudgeten 133,457,754 kr. (därav engångs 519,250 kr.), kapitalbudgeten 1,038,000 kr., lånemedel, i linjen 48,681,800 kr., inom linjen 2,925,000 kr., dessutom förlagsmedel 8,566,703 kr.; inkomster: driftbudgeten 85,782,440 kr., kapitalbudgeten 1,000,000 kr.

Gatunämndens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Berglund, H. J., borgarråd, stadsfullm.; t. 54 05 00 (växel); träffas i stadshuset efter överenskommelse.

Vice ordförande.

***Gustavson, A. V. N.**, målarmästare.

Övriga ledamöter.

***Ahlén, A. E.**, civilingenjör, stadsfullm.
Karlsson, G. Verner, stationsförman, stadsfullm.
Keyser, E. R., ingenjör, stadsfullm.
 ***Malis, P. G.**, förste byråsekreterare.
Törnqvist, J. E., kontrollör, stadsfullm.

Suppleanter.¹⁾

Almgren, J. B., statshydrograf.
 ***Berggren, H. Y.**, förste byråingenjör, stadsfullm.
Eriksson, Arthur W., metallarbetare, stadsfullm.

¹⁾ Enligt nämndens beslut skola ordföranden samt ledamöterna hrr Karlsson och Törnqvist vid förfall i första hand ersättas av suppleanterna hrr Landberg, Eriksson och Sundström i nu nämnd ordning, vice ordföranden och ledamöterna hrr Ahlén, Keyser och Malis i första hand av suppleanterna hrr Berggren, Fredriksson och Almgren i nu nämnd ordning. I de fall, då denna ordning icke kan upprätthållas, skola suppleanterna inträda i följande ordning: hrr Landberg, Eriksson, Sundström, Berggren, Fredriksson och Almgren.

***Fredriksson**, S. H., kamrerare.
Landberg, A., skräddare.
 ***Sundström**, E. T., sekreterare, stadsfullm.

Gatusekreterare.

Calmfors, S. H., tjf. (se sid. 129), *tf.* **Sahlin**,
 B. S. (se sid. 193).

Gatunämndens delegerade.

Gatunämnden äger mellan sina ledamöter fördela göromålen på sätt lämpligast synes, även som uppdraga åt en eller flera av sina ledamöter, såsom särskilda delegerade, eller åt under nämnden lydande förvaltningschefer att handhåva vissa förvaltningsärenden. I enlighet härmed har nämnden beslutit att tillsätta nedanstående specialdelegationer.

Delegerade för frågor rörande upphandlingar och entreprenader.

Gustavson, A. V. N. (ordf.); **Fredriksson**, S. H.;
Karlsson, G. Verner; **Landberg**, A.

Suppleanter: **Ahlén**, A. E.; **Berggren**, H. Y.;
Eriksson, Arthur W.

Tjänstedelegerade.

Berglund, H. J. (ordf.); **Ahlén**, A. E.; **Berggren**,
 H. Y.; **Fredriksson**, S. H.; **Törnqvist**, J. E.

Suppleanter: **Almgren**, J. B.; **Sundström**, E. T.

Delegerade för frågor rörande platsupplåtelse på gatu- och parkmark.

Malis, P. G. (ordf.); **Keyser**, E. R.; **Sundström**,
 E. T.

Suppleanter: **Almgren**, J. B.; **Landberg**, A.

Delegerade för underhåll av byggnader.

Ahlén, A. E.; **Eriksson**, Arthur W.; **Törnqvist**,
 J. E.

Suppleanter: **Keyser**, E. R.; **Landberg**, A.

Gatunämndens fågelskyddsråd.

Den 2 februari 1942 beslöt stadsfullmäktige bemyndiga gatunämnden att tillkalla högst tre sakkunniga att biträda nämnden i frågor angående fågelvården i Stockholm. Gatunämndens val av sakkunniga ägde rum den 18 februari 1942.

Sakkunniga.

Fries, C. S. A., förste intendent, ordf.; **Notini**,
 C.-G., professor; **Wibeck**, J. E., docent.

Föredragande.

Blom, H. E. M., stadsträdgårdsmästare (se sid. 199).

Gatunämndens trafikråd.

Med anledning av i ärendet väckta motioner och efter tidigare överbäganden i frågan föreslog gatunämnden i slutet av år 1949 att ett särskilt trafikråd för Stockholm skulle inrättas. Avsikten härmed var att söka få till stånd ett organiserat samarbete mellan de kommunala organen och de enskilda intressesammanslutningarna på trafikområdet.

Vid sammanträde den 20 februari 1950 beslöt stadsfullmäktige uppdraga åt gatunämnden att tillsätta ett dylikt trafikråd, bestående av borgarrådet för stadsbyggnadsroteln såsom självskriven ordförande samt ytterligare fjorton ledamöter. De sistnämnda skulle företräda följande kommunala organ och enskilda sammanslutningar: gatukontoret, poliskammaren, skolväsendet, ab. Stockholms spårvägar, Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, Cykelfrämjandet (vardera en representant), kungl. Automobilklubben, Motormännens riksförbund, Motorförarnas helnykterhetsförbund, Svenska motorförbundet, Taxi trafikförening och Stockholms åkeriförening (fem representanter utsedda gemensamt av dessa) samt slutligen Stockholms automobilförfackförening, Stockholms transportarbetarefackförening jämte Stockholms spårvägs- och busspersonals samorganisation (tre representanter utsedda gemensamt av dessa). I enlighet med fullmäktiges ovannämnda beslut utsåg gatunämnden vid sammanträde den 19 april och 3 maj 1950 ledamöter av trafikrådet för tiden intill maj 1952.

Ledamöter.

Berglund, H. J., borgarråd, stadsfullm., ordf. (självskr.); **Ekwall**, P. G., gatudirektör, vice ordf. (gatukontoret); **Ahlgren**, N., major (Motormännens riksförbund); **Bergsten**, A. Hj., chaufför (Stockholms transportarbetarefackförening); **Blomquist**, E. T. H., droskförare (Stockholms automobilförfackförening); **Blomquist**, K. S., överlärare (skolväsendet); **Forselius**, E. J. E. trafikpolisintendent (poliskammaren); **Fredriksson**, S. H., kamrerare (Motorförarnas helnykterhetsförbund); **Hagardt**, S. A. O., direktör (kungl. Automobilklubben); **Hellin**, M. S., direktör (ab. Stockholms spårvägar); **Källberg**, H. R., direktör (Stockholms åkeriförening); **Petersson**, K. H., bussförare (Stockholms spårvägs- och busspersonals samorganisation); **Stenbeck**, N. J. A., generalmajor (Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande); **Wahlberg**, N. I. D:son, generalsekreterare (Cykelfrämjandet); **Wallée**, O. W., direktör (Taxi trafikförening).

Sekreterare.

Sahlin, B. S. (se sid. 193).

Revisorer.

Stadsfullmäktige utse årligen i december tre revisorer jämte tre suppleanter för granskning av gatunämndens, kyrkogårdsnämndens och slakthus- och saluhallsstyrelsens räkenskaper och förvaltning under nästföljande år.

Håkansson, E. A. F., tjänsteman, ordf.

Jonsson, E. A., kassör.

Tillman, F. A., distriktschef.

Suppleanter:

Bjelkerud, G. F., assistent.

Carlsson, f. Carlsson, Karin K., fru.

Gustin, P. S. tulltjänsteman.

Gatunämndens expedition.

Bolinders Plan 3 (postadress: postfack, Stockholm 8); t. 22 20 20 (växel); expeditionstid: 10—15 (lördagar och dag före helgdag 10—13).

Enligt gällande arbetsordning skall expeditionen, som förestås av gatusekreteraren och är gemensam för gatunämnden och gatukontoret, mottaga och registrera samt fördela alla till nämnden, gatukontoret eller någon kontorets avdelning inkommande handlingar samt ombesörja expediering av alla från nämnden, kontoret eller dess avdelningar utgående expeditioner. Expeditionen vårdar nämndens och kontorets gemensamma arkiv och bibliotek.

Arbetsordning. Arbetsordning för gatunämndens och gatukontorets gemensamma kansli, godkänd av nämndens ordförande 17 dec. 1936.

Gatusekreterare (30).

Calmfors, S. H., tjl. (se sid. 129), *tf.* Sahlin, B. S.

Förste kontorsskrivare (16).

Berger, Ingrid, tjl. (se sid. 503), *tf.* Forssberg, Mai E. I.

Gatukontoret.

Bolinders Plan 3 (postadress: postfack, Stockholm 8); t. 22 20 20 (växel). (Se f. ö. nedan under resp. avdelningar.)

Nödvändigheten av att på ett håll koncentrera handläggningen av byggnadsfrågor, tidigare splittrad på olika håll, medförde 1874 till sättande av en byggnadschef och utarbetande av en plan för inrättande av ett byggnadskontor. Byggnadskontoret, som till en början sorterade under drätsel-nämndens första och tredje avdelning underställdes år 1883 drät-

selnämndens andra avdelning. I samband med den kommunala omorganisationen år 1920 utbröts ur kontoret arkitekturavdelningen, hamnavdelningen samt vattenledningsverket och de återstående avdelningarna, gatuavdelningen, avloppsavdelningen, parkavdelningen samt förrådsavdelningen överfördes till gatunämndens förvaltning. I samband med indragning av byggnadschefsbefattningen ändrades år 1922 kontorets benämning till *Stockholms stads gatukontor*, varvid kontoret ställdes under ledning av en tillförordnad gatudirektör. Denna befattning uppfördes fr. o. m. den 1 oktober 1928 på ordinarie stat. Antalet av gatukontorets avdelningar reducerades sedermera dels genom sammanslagning av gatu- och avloppsavdelningarna år 1924, dels och genom indragning av förrådsavdelningen år 1926.

Renhållningsverket, som jämväl år 1920 överflyttades från drätsel-nämndens andra avdelning till gatunämnden, ställdes fr. o. m. den 1 juli 1922 under *tf.* gatudirektörens ledning. År 1926 sammanfördes renhållningsverkets och gatukontorets räkenskapsgrömmål till en för båda verken gemensam expedition och räkenskapsavdelning. Fr. o. m. den 1 oktober 1928 har renhållningsverket i sin helhet inordnats som en avdelning av gatukontoret.

Gatukontoret, som är gatunämndens verkställande organ beträffande stadens gatu-, park- och renhållningsväsen, åligger i denna egenskap *att* inom ramen för beviljade anslag och enligt av nämnden godkända förslag utföra de arbeten och vidtaga de åtgärder, som erfordras för fullgörande av gatunämndens åligganden, *att* för andra förvaltningar eller enskilda utföra de arbeten inom kontorets verksamhetsområde, som erfordras för fullgörande av ingångna avtal eller eljest åligga staden, *att* hos nämnden göra framställningar i till kontorets verksamhetsområde hörande ärenden, som skola av nämnden behandlas, samt svara för att nämndens beslut i sådana ärenden skyndsamt bli verkställda, *att* avgiva yttrande i de ärenden, som i vederbörlig ordning till kontoret remitterats, *att* med uppmärksamhet följa utvecklingen inom kontorets verksamhetsområden samt väcka förslag till de åtgärder, vilka kontoret härvid finner påkallade *samt att* i övrigt ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som gatunämnden eller annan överordnad myndighet meddelar.

Gatukontorets chef är *gatudirektören*. Han är inför gatunämnden ansvarig för fullgörandet av gatukontorets åligganden och utövar med avdelningschefernas bistånd ledningen av gatukontorets arbeten, fördelar gatukontoret åvilande uppgifter å personalen och äger avgöra ärenden av löpande natur samt i övrigt ärenden, vilkas avgörande enligt gatunämndens beslut till gatukontoret överlämnats.

Gatukontorets verksamhet fördelas på följande avdelningar: expeditionen, ekonomiavdelningen, utredningsavdelningen, planeringsavdelningen,

GN

byggnadsavdelningen, parkavdelningen samt renhållningsavdelningen.

Som resultat av en utredning med syfte att föreslå åtgärder för effektivisering av verksamheten inom gatukontoret ombildades år 1947 den förutvarande kameralavdelningen till en ekonomiavdelning, bestående av expedition, räkenskapsbyrå och lönebyrå. Ledningen utövas av en ekonomidirektör, som förutom såsom avdelningschef jämväl fungerar som gatudirektörens assistent.

Under åren 1936—1937 anskaffades en halkortsanläggning, som till en början ombesörjde uträkningen och listningen av arbetarlöner, kontroll och sammandrag av körselräkningar samt viss statistik. Sedan anläggningens kapacitet under år 1950 utökats sker numera största delen av bokföringsarbetet maskinellt. Anläggningen ingår organisatoriskt i räkenskapsbyrån. Vissa kassagöromål, i huvudsak utbetalningen av löner till tjänstemän och arbetare, övertogs år 1947 av stadskassan. Genom beslut av gatunämnden den 6 december 1950 inrättades fr. o. m. den 1 januari 1951 — tills vidare såsom ett provisorium — en särskild planeringsavdelning inom gatukontoret. Denna avdelning, som fr. o. m. den 1 januari 1952 ingår i gatukontorets organisation, har bildats genom utbrytning från byggnadsavdelningen av *dels* den planeringsbyrå, som tillhört denna avdelning, *dels* inköps- och förrådsverksamheten och maskinservicen. Vidare har till den nya avdelningen hänförts det särskilda personalkontor, som inrättades 1949 och tidigare sorterat direkt under gatudirektören.

Författningar. Instruktion för gatukontoret, fastställt av gatunämnden 2 mars 1938 (Kf 1938: nr 22). Byggnadslag 30 juni 1947, med ändr. (Kfh 1948: sid. 344). Reglemente ang. avloppsledningar för spillvatten inom hus och tomt i Stockholm, fastställt av ÖÅ 8 juli 1908 (»avloppsreglemente»), med ändr. Gatulägningsordning för Stockholms stad, fastställt av k. m:t 12 maj 1870, med ändr. Foliskammararens trafik- och parkeringskungörelse 28 mars 1952.

Stat år 1952. (Allmänna kostnader.) Utgifter: driftbudgeten 17,939,480 kr. (därav engångs 30,000 kr.); inkomster: driftbudgeten 17,189,480 kr.

Gatudirektör (B 21).

Ekwall, P. G. (förordn. t. o. m. ^{30/11} 1952); t. 22 20 20 (växel) och 52 80 90; mottagnings-tid: 11—12.

Expeditionen.

Bolinders Plan 3, K., t. 22 20 20 (växel); expeditionstid: 10—15 (lördagar och dag före helgdag 10—13).

Expeditionen handhar in- och utgående skriftväxling. Registrators- samt övriga kansligöromål ombesörjas å gatunämndens och gatukontorets gemensamma expedition (se ovan).

Chef.

Gatudirektören (se ovan).

Ekonomiavdelningen.

Ekonomidirektör (B 15).

Nordberg, A. E., tjl. (se sid. 503), *tf.* Karlöf, E. A.

Förste kammarsskrivare (22).

Cederholm, N. T.

Tillfällig kammarsskrivare (20).

Hellström, R. O.

Fyra första kontorsbiträden.

Räkenskapsbyrån.

Räkenskapsbyrån handhar gatunämndens bokföring, upprättar i anslutning härtill erforderliga redovisningar och rapporter, verkställer indrivning av fordringar, övervakar att kontrollanordningarna inom gatukontorets och brandkårens ekonomiska förvaltning äro tillfredsställda, kontrollerar anslagsbelastningen och dispositionsbokföringen, handlägger vissa hyresärenden, verkställer debitering av gatuhållningsavgifter, handhar med taxering och beskattning sammanhängande göromål samt efter ekonomidirektörens beprövande andra ärenden av kameral natur.

Kamrerare (2 kl.) (28).

Säfsström, S. O.

Förste kammarsskrivare (22).

Almström, K. H.; Ekhult, T. R.; von Essen, B. G.

Kammarsskrivare (20).

Bohman, F. A. B.; Englund, N. A., *tf.*

Kontorsassistent (18).

Zetterlund, C. E.

Fyra förste kontorister, åtta kontorister, tio första kontorsbiträden.

Lönebyrån.

Lönebyrån handlägger avlönings- och pensionsärenden rörande gatuförvaltningens tjänstemän samt pensionsärenden för förvaltningens arbetare och härjämte efter ekonomidirektörens beprövande andra ärenden av kameral natur.

Förste kammarsskrivare (22).

Björkman, A. B.

Kammarsskrivare (20).

Anderson, G. A. V.

Kontorsassistent (18).

Dahlberg, f. Josephson, Ella C.

Förste kontorsskrivare (16).

Sörensen, f. Johnsson, Edith V.

Dessutom två första kontorsbiträden.

För gatukontoret gemensam personal.

Notarie (26).

Sahlin, B. S., tjl. (se sid. 193), *tf.* Linderoth, A. T.

Förste expeditionsvakter (12).

Krosse, E. H. H.; Grönberg, C. R.

Tre *automobilförare*, sju *expeditionsvakter*, femtiotvå *kontorsbiträden*, sex *telefonister*, tio *expeditionsvaktsbiträden*.

Förtroendeläkare.

Lindgren, G. O. A.

Utredningsavdelningen.

Döbelnsgatan 18, Va. (postadress: postfack, Stockholm 8); t. 23 58 85 (växel); expeditionstid: 8,30—11,30, 12,30—16,30 (lördagar och dag före helgdag 8,30—11,30, 12—14).

Utredningsavdelningen utför gatukontorets tekniska och ekonomiska utredningar och utarbetar i samråd med övriga avdelningar för gatukontorets arbeten erforderliga konstruktionsritningar, arbetsbeskrivningar och kostnadsberäkningar.

Avdelningen är organiserad på en byrå för allmänna ärenden, en konstruktionsbyrå, en trafikbyrå och en avloppsbyrå.

Förste ingenjör och chef (B 13).

Lidvall, N. A. F.; t. 34 18 90.

Byrån för allmänna ärenden.

Expeditionen.

Kammarsskrivare (20).

Skogman, O. M.

Dessutom ett första kontorsbiträde.

Inmätningen.

Underingenjör (22).

André, C. F.

Konstruktörer (21).

Tengfors, G. A.; Lundquist, N. J. A.

Två *verkmästare*, sju *mättningsförmän*, tio *mättningsbiträden*.

Ritningsarkivet.

Arkivföreståndare (15).

Ryding, S. B.

Två *kontorister*, tre *kopister*.

Konstruktionsbyrån.

Förste byråingenjör (35).

Gyldensten, K. H. G.

Arkitekt (deltidstjänst)

(11,600 kr. utan rörligt tillägg).

Lené, G.

Byråingenjörer (32).

Falk, K. G.; Ehrman, C. E. G.; Vretblad, E. G.; Hellgren, S. A.

Ingenjörer.

Tydén, K. J. (28); Hjärpe, J. B. (28); Thelander, E. G. (28); Pehrs, I. (28); Müllersdorf, U. (28); Wettermark, L. G. Hj. (28); Bjelkengren, S. E. L. (28); Nordin, P. A. (24); Hylander, A. L. (24); Wennel, S. A. (24); Arendi, K. Hj. (24); Rendel, K.-G. (24); Linder, S. (24); Örtenholm, E. A. (24), *tf.*; Björk, S.-E. (24), *tf.*; Emthén, E. G. A. (24), *tf.*; Jaanivaid, V. (24), *tf.*; Mäkelä, E. V., *tf.*; Victorson, A. N. (24), *tf.*; fem vakanta.

Underingenjörer (22).

Victorsson, S. J.; Högländer, C. A., *tf.*

Konstruktörer (21).

Söderholm, L. E.; Palmqvist, S. A. S.; Rasmusson, H. L.; Alskär, C. J. Å.; Sundquist, Å. V. D., *tf.*; Järild, S. A. W., *tf.*

Ritare (19).

Järild, S. A. W., tjl. (se ovan), *tf.* Brolund, B. S. A.; Svedmarker, G. A.; Söderberg, J. S.; Liikane, A., *tf.*; Holm, f. Linder, Marianne J. C., *tf.*; Larsson, B., *tf.*; Ryman, K. E. O., *tf.*

En *verkmästare*, fem *mättningsförmän*, fyra *ritbiträden*.

Trafikbyrån.

Förste byråingenjör (35).

Hertzman-Ericson, B. V.

Byråingenjörer (32).

Dufwa, A. O. W.; Tunå, G. C. R.

Ingenjörer.

Herrström, H. O:son (28); Kullström, G. E. (28); Stille, J. I. (28); Vikander, J. S. (28); Anmark, K. H. (28); von Matern, B. A. F. (24), *tf.*; en vakant.

GN

Konstruktörer (21).

Dahlberg, R. B. A.; Malmström, E. G.; Tideblad, Y. A., *tf.*

Ritare (19).

Grenzdörfer, N. H.; Öjby, H. E. E.; Kask, K.; Blomgren, E. L., *tf.*; Winberg, f. Söderman, Gunvy L., *tf.*

Dessutom tre ritbiträden.

Avloppsbyrån.

Förste byråingenjör (35).

Kempe, E. Hj.

Byråingenjörer (32).

Edlund, S. R. V.; Cronström, A. A.

Ingenjörer.

Niklasson, L. F. (28); Wahlquist, E. V. (28); Ekelund, H. G. K. (28); Mårtensson, G. A. S. (28); Falkendal, C. J. (28); Angeberg, N. H. R. (24).

Underingenjör (22).

Blomberg, R. C. E.

Konstruktörer (21).

Strömberg, S.; Ahldén, S. K. J.; Hallberg, V. G. F.; Widlund, H. S.; Narding, G. M. V.; Söderberg, H. A., *tf.*

Föreståndare för kartverket.

Johansson, J. I., underingenjör (22).

Ritare (19).

Willberg, V. I. A.; Larsson, H. A.; Andersson, G. E. B.; Odendahl, B. T.; Birgersson, S. O.; Ulvmark, N. O.; Brusquini, N. E.; Thorell, Y. G.; Irsch, A., *tf.*; Roos, B. V., *tf.*; Ahlqvist, A. K., *tf.*; Pettersson, F. D. C., *tf.*; Gustavsson, G. S., *tf.*

Ett första ritbiträde, tjugu ritbiträden, ett första kontorsbiträde.

Planeringsavdelningen.

Bolinders Plan 3 (postadress: postfack, Stockholm 8); t. 22 20 20 (växel). Expeditionstid: 8,30—11,30, 12,30—16,30 (lördagar och dag före helgdag 8,30—11,30, 12—14).

Planeringsavdelningen (se sid. 194) omfattar organisationsbyrån, inköps- och förrådsbyrån, maskinbyrån och personalbyrån. Civilförsvarets röjningstjänst handhas även av avdelningen. Inom dessa handläggas frågor som beröra olika avdelningar inom kontoret. Organisationsbyrån verkställer utredningar beträffande nya arbetsmetoder, arbetsorganisation och ackordsfrågor samt planlägger byggnader för förråd, krossar,

lossningsplatser o. s. v. Inköps- och förrådsbyrån verkställer inköp och handhar förrådsrörelsen med därtill hörande inventarier. Maskinbyrån handhar gatukontorets byggnadsmaskiner och uthyr dessa till kontorets avdelningar samt till andra stadens verk i mån av tillgång. Personalbyrån sköter personalrekrytering och personalvård, handhar arbetareregister och därmed sammanhängande statistik samt svarar för kontorets säkerhetstjänst, kursverksamhet m. m.

Driftsingenjör och chef (B 13).

Schütz, H. F.

Expeditionen.

Ingenjör (24).

Segerström, S. T. M., *tf.*

Förste kontorist (15).

Vakant.

Ett första kontorsbiträde.

Organisationsbyrån.

Byråingenjör (32).

Olsson, K. H.

Ingenjörer.

Eklund, P. O. L. (28), *tf.*; Gillberg, E. A. (24); Mattsson, P. (24).

Underingenjör (22).

Jansson, B. G.

Ritare (19).

Svensson, S. F.

Tre verkmästare.

Inköps- och förrådsbyrån.

Intendent (30).

Nyed, P. G. H.

Kamrerare (26).

Vakant.

Förrådsförvaltare (26).

Hammarberg, E. V.

Ingenjör (24).

Hedberg, O. W. E.

Virkeskontrollant (20).

Vakant.

Inköpsassistenter (20).

Strand, K. B. E.; Carpelan, B. W.

Maskinförrådsmästare (20).

Sandström, B. N.; Lindhagensgatan 106, K.; t. 53 24 55.

Stenkontrollant (18).

Andersson, S. H.

Kontorsassistent (18).

Lundén, T. Hj.

Fem *förrådsmästare*, fyra *förste kontorister*, en *kontorsskrivare*, tolv *kontorister*, två *första kontorsbiträden*.

*Maskinbyrån.**Byråingenjör (32).*

Erikson, C. Å.

El-ingenjör (24).

Hedbeck, E. K. V.

Underingenjörer (22).

Olsson, K. J. S.; Christianson, N. H., tjl. (se sid. 199); Simonsson, E. F.; Tiedemann, S. V.; en vakant.

Konstruktör (21).

Johansson, G. G.

Ritare (19).

Vakant.

Nio *maskinverkmästare*, en *elverkmästare*, två *kontorister*, ett *mättningsbiträde*.

*Personalbyrån.**Föreståndare (26).*

Högsäter, M. G.

Underingenjör (22).

Svensson, E. V., säkerhetskontrollant.

Assistenten (17).

Löfberg, A. E.; Svedlund, A. A.

Trå *verkmästare*, en *förste kontorist*, ett *första kontorsbiträde*.

Byggnadsavdelningen.

Bolinders Plan 3 (postadress: postfach, Stockholm 8); t. 22 20 20 (växel); expeditionstid: 8,30—11,30, 12,30—16,30 (lördagar och dag före helgdag 8,30—11,30, 12—14).

I äldre tider låg det fastighetsägarna att var och en framför sin tomt förse gatan med beläggning. Uppsikten över »gators och gränders stenläggning och jämmande» påvilade enligt en k. förordning av år 1725 magistraten, särskilt dess byggnings- och ämbetskollegium, vilket i sin ordning skulle tillse, att stadsingenjören uppfyllde sin skyldighet att bl. a. övervaka fastighetsägarnas fullgörande av bithörande alliganden. Först år 1845 övertog staden genom en särskild styrelse, »förvaltningen av gatulägg-

ningsarbeten i Stockholm», för en tid av 15 år arbetet med gatornas underhåll och omläggning, mot det att fastighetsägarna genom en särskild skatt (vilken utgick intill år 1888) lämnade det huvudsakliga bidraget till kostnaden. Då den nyssnämnda förvaltningen år 1861 uppgick i en »gatulägnings- och lyshållningsstyrelse», tillsattes en särskild arbetschef för »gatu- och trumbyggnadsarbetena». År 1864 sammanslogs nämnda styrelse med vattenledningsdirektionen till drätselnämndens tredje avdelning.

Den första underjordiska avloppsledningen anlades år 1864, och år 1868 påbörjades utbyggnaden av stadens avloppsnät i huvudsaklig överensstämmelse med ett för stadsfullmäktige två år tidigare framlagt förslag. Fr. o. m. år 1875 utfördes stadens gatu- och avloppsarbeten av en särskild avdelning under gatu-(byggnads-)kontoret, gatu- och avloppsavdelningen (under åren 1918—1924 uppdelad på två avdelningar).

År 1933 bestod den dåvarande gatu- och avloppsavdelningen av expeditionen, konstruktionsbyrån, fyra arbetsdistrikt, stenhuggerier, grustag, sjötransporter, inventarie- och materialförråd samt smidesverkstad. Under den följande tiden ha stenhuggerierna vid såväl Stenhamra som Vätöberg nedlagts (år 1940 respektive 1943) på grund av att det brytvärda berget på bägge platserna uttagits. Av särskild betydelse i organisatoriskt hänseende har varit konstruktionsbyråns utbrytande år 1937 till en särskild avdelning, sedermera benämnd utredningsavdelningen, direkt under gatudirektören. Ett flertal underavdelningar inom byggnadsavdelningens ram ha under tiden efter år 1933 tillkommit: pump- och reningsverken för avloppsvattnets rening samt asfaltverket vid Hornsberg (1934), gatuinspektionen, nybyggnadsavdelningen, inköps- och förrådsbyrån (1936), byrån för arbetsorganisation, senare benämnd planeringsbyrån (1945) och år 1951 ändrad till särskild avdelning (planeringsavdelningen). År 1941 tillkom en särskild byrå för handläggning av arbetsuppgifter i samband med pump- och reningsanläggningarna. Asfaltverket ändrade år 1949 sitt namn till belägningsbyrån. Grustag och sjötransporter samt trafikordningar underställdes därvid denna byrå. För att möta det successivt starkt ökade behovet av makadam färdigställdes under år 1950 en stor krossanläggning vid Östberga. Anläggningen är underställd belägningsbyrån.

Nybyggnadsbyrån ombesörjer företrädesvis vissa större arbeten såsom tunnelbanan, nybyggnad av reningsverk, viadukter och liknande arbeten. Norra och södra arbetsdistrikten handlägga huvudsakligen med gator och avloppsledningar sammanhörande arbetsuppgifter inom de utbyggda delarna av inre stadens norra respektive södra del samt angränsande ytterområden i Hjorthagen respektive Brännkyrka m. m. Enskede och Brommadistriktet utföra huvudsakligen exploateringsarbeten i de södra respektive västra ytterområdena jämte underhållsarbeten inom dessa.

GN

Avdelningens namn ändrades år 1944 till byggnadsavdelningen.

Antalet sysselsatta arbetare uppgick vid 1952 års ingång till 1,809 man, varav 257 hos entreprenörer.

Stat år 1952. (Gator, vägar, avloppsledningar och pumpverk m. m.) Utgifter: driftbudgeten 75,180,671 kr., dessutom förlagsmedel tillhopa 6,312,599 kr., kapitalbudgeten 1,000,000 kr., av lånemedel i linjen 47,100,000 kr., inom linjen 2,870,000 kr.; inkomster: driftbudgeten 53,483,000 kr., kapitalbudgeten 1,000,000 kr.

Överingenjör och chef (B 17).

Jondal, B. E. (förordn. t. o. m. ³⁰/₁₁ 1957).

Expeditionen.

Avdelningsingenjör (32).

Löwenhielm, C. G. C:son.

Ingenjör (28).

Westman, O. A.

Kammarsskrivare (20).

Allstrin, J.-E.

Kontrollant (20).

Swensson, S. S., *tf.*

Kontorsassistenter (18).

Hallgren, K. G.; Söderbäck, V. K. S.

Nybyggnadsbyrån.

Kontor: Bolinders Plan 3, K.; t. 22 20 20 (växel).

Arbetschef (B 15).

Hult, A. O. G.

Förste avdelningsingenjör (35).

Bengtson, N. O.

Avdelningsingenjörer (32).

Jonsson, S. E.; Larsson, N. G.; Forsberg, B. E.;

Pehrson, M. P. A.

Ingenjörer.

Göransson, A. (28); Pousette, Å. (28), *tf.*; Ekström, P. A. G. (28), *tf.*; Silfwerbrand, C.-H. M. (24); Sjöberg, L.-Å. (24); Sylvan, C. C. (24), *tf.*; tre vakanta.

Byggnadsingenjör (Ex. 26).

Carlsson, P. E.

Underingenjörer (22).

Hasselvall, C. M.; Challis, E. L. Ch.; Berg, R. C. G.

Ritare (19).

Lengquist, P. H.; Lundin, C. W.

Kontorsassistent (18).

Söderlundh, J.

Arbetsdistrikten.

Norra distriktet

(omfattande Matteus, Gustav Vasa, Adolf Fredriks, Klara, Johannes, Jakobs, Engelbrekts, Hedvig Eleonora, Oscars, Nikolai, Kungsholms och S:t Görans församlingar, av Bromma församling stadsdelarna Stora och Lilla Essingen).

Kontor: Kungsholmsgatan 16, 3 tr., K.; t. 52 67 33, 52 67 35, 52 67 36, 52 67 38, 52 67 39.

Arbetschef (35).

Lidén, G. A.

Underingenjör (22).

Andréasson, T. E.

Södra distriktet

(omfattande Katarina, Maria Magdalena och Högalids församlingar, Sofia församling med undantag av den del, som ligger söder om Hammarbyleden och Sicklakanalen samt av Brännkyrka församling den del som ligger väster om stambanan).

Kontor: Götgatan 48, Sö.; t. 43 44 33 (exp.) 43 44 18 (verkmästaren).

Arbetschef (35).

Pehrson, K. C. P.; t. 44 43 12, 43 33 49.

Underingenjör (22).

Ericsson, A. V.; t. 42 80 69.

Enskededistriktet

(omfattande Enskede och Brännkyrka församlingar med undantag av den del som ligger väster om stambanan samt av Sofia församling den del, som ligger söder om Hammarbyleden och Sicklakanalen).

Kontor: Olaus Magnus' Väg 6, Johannessov; t. 59 02 10 (växel).

Arbetschef (35).

Björkman, K. G. S.

Avdelningsingenjör (32).

Peterzén, S.

Ingenjör (28).

Häggström, T. W.

Ingenjör (24).

Österholm, P.

Underingenjörer (22).

Ohlsson, G. W.; Olofsson, K. E.

Brommadistriktet

(omfattande Bromma församling med undantag av stadsdelarna Stora och Lilla Essingen, samt Spånga-Hässelby).

Kontor: Åkeshovs gård, Bromma; t. 37 11 60, 37 11 70.

Arbetschef (35).

Wibeck, N. G.

Avdelningsingenjörer (32).

Elfström, L. A.; Ericsson, K. O. E. (Ex.)

Ingenjörer.

Dahlberg, A. F. Hj. (28); Petersson, G. B. R. (24), *tf.*

Underingenjör (22).

Hellberg, S. G.

Beläggningsbyrån

(omfattande asfaltarbeten, trafikplaneringar, grustag och sjötransporter).

Kontor: Hantverkargatan 3, K.; t. 22 20 20 (växel) och 52 80 96.

Arbetschef (35).

Vakant, *tf.* Sundqvist, S.

Ingenjör (28).

Tägt, E. H., *tf.*

Ingenjörer (24).

Stenberg, G. W.; Ingberk, K. L. S., *tf.*; en vakant, *tf.* Christianson, N. H.

Underingenjör (22).

Königsson, D. B.; Wallin, N. G., *tf.*

Pump- och reningsverken.

Kontor: Bolinders Plan 3, K.; t. 22 20 20 (växel).

Driftsingenjör (35).

Brundin, G. M.

Ingenjör (24).

Raune, Å. F., *tf.*

Henriksdals reningsverk.

Laboratorieföreståndare (30).

Johansson, V. H.

Biolog (21).

Cronholm, Märta M.

Förste kemist (21).

Vakant.

En *förste maskinmästare*, en *maskinmästare*, tre *förste maskinister*, etthundratre *verkmästare*, en *kemist*, fem *kontrollanter*, två *laboranter*, en *förrådsmästare*, nio *maskinister*, en *bogserbåtsbefälhavare*, tolv *förste kontorister*, tjugusex *mättningsförmän*, tio *kontorister*, ett *tekniskt biträde*, femton *mättningsbiträden*, fem *första kontorsbiträden*, fem *laboratoriebiträden*.

Parkavdelningen.

Döbelnsгатan 18, Va.; t. 23 58 85. Expeditionstid: 8,30—11,30, 12,30—16,30 (lördagar och dag före helgdag 8,30—11,30, 12—14).

År 1869 inrättades i Stockholm tjänsten som stadsträdgårdsmästare. Härigenom överfördes vården av stadens parker i kommunal regi.

Parkavdelningen planlägger stadens parkverksamhet, utför nyanläggningar, underhåll och renhållning av parker och planteringar, utför anordningar för stadens prydnad samt handhar de särskilda verksamhetsgrenar, såsom lek, musik m. m., vilka äsyfta att befordra parkernas användning för friluftsvistelse. Därjämte biträder parkavdelningen vid projekteringen av sådana gat- och torganläggningar, på vilka stora estetiska krav ställas och utför arkitektuppdrag för gatukontoret i övrigt.

Den under avdelningens förvaltning stående parkarealen utgjorde under år 1951 omkr. 2,200 hektar.

För att förse stadens parker och planteringar med erforderligt växtmaterial driver avdelningen trädgårdar med trädskola i Enskede samt med växthus och odlingar av perenna växter vid Haga trädgårdar, som arrenderats till år 1977, i samband varmed staden åtagit sig skötseln av Hagaparken. Anläggningarna få dagligen beses av allmänheten.

Parkavdelningen ombesörjer även utfodring av vilda fåglar i staden, särskilt änder och småfåglar vintertid. Till avdelningens förfogande står härvid som rådgivande organ Fågel-skyddsrådet (se sid. 192).

Chef för parkavdelningen är stadsträdgårdsmästaren.

Stat år 1952. (Parker.) Utgifter: driftbudgeten 12,282,575 kr. (därav engångs 230,600 kr.), dessutom förlagsmedel 270,104 kr., kapitalbudgeten, av länemedel i linjen 487,800 kr.; inkomster: driftbudgeten 4,867,500 kr.

Stadsträdgårdsmästare (B 13).

Blom, H. E. M.; t. 34 18 89, mottagningstid: måndagar, onsdagar och lördagar 11—12 samt i övrigt efter överenskomme.

Byråarkitekt (32).

Glemme, E. H.

Expeditionen.

Förste kammarskrivare (22).

Ihrman, L.

Byggnadstekniker (20).

Simonsson, N. R. G.

Kontorsassistent (18).

Ekebohm, E. W.

En *förste kontorist*, två *kontorister*, ett *första kontorsbiträde*.

Projekteringsbyrån.

Arkitekt (28).

Brandt, f. Humble, Ulla-Brita, *tf.*

Trädgårdstekniker (26).

Johansson, A.

Trädgårdsarkitekt (22).

Östedt, N. R.

Biträdande arkitekt (22).

Smedberg, L. E.

Parkassistent (22).

Friberg, S. O.

Biträdande parkassistent (20).

Hall, N. J.

Tekniker (19).

Florin, K. F. G.; Asker, O. B.

Ritare (19).

Paulsson, A. G.; Andersson, S. A.

En *biträdande tekniker*, två *ritare*, två *mättningsförmän*, tre *mättningsbiträden*, en *kontorist*, två *ritbiträden*.

Arkitektkontor.

Arkitekt (28).

Hedberg, A. G.

Konstruktör (21).

Homann, G. A. H.

Arbetsdistrikten.

Parkinspektör (24).

Helin, G. V., *tf.*

Biträdande parkinspektör (19).

Lundström, A. L.

En *förste kontorist*.

Distrikt I

(omfattande Östermalm, Norrmalm, Vasastaden och Staden Mellan Broarna).

Kontor: Engelbrektsgatan 39, Ö.; t. 20 67 87.

Distriktsträdgårdsmästare (21).

Häggvik, J. E.

Distrikt II

(omfattande Kungsholmen, Essingeöarna, Långholmen, Reimersholme och Södermalm).

Kontor: Pålundsparken, Sv.; t. 42 51 71.

Distriktsträdgårdsmästare (21).

Lindqvist, G. R.

Distrikt III

(omfattande Brännkyrka församling väster om stambanan samt Årstaområdet).

Kontor: Dansbanevägen 2, Hågersten; t. 45 59 77, 45 75 26.

Distriktsträdgårdsmästare (21).

Tegman, A. H. A.

Distrikt IV

(omfattande Brännkyrka församling öster om stambanan (med undantag av Årstaområdet) samt Enske församling).

Kontor: Stockholmsvägen 50, Enske; t. 49 30 29, 59 41 31.

Distriktsträdgårdsmästare (21).

Helin, G. V., tjl. (se ovan), *tf.* Skoglund, R. F.

Distrikt V

(omfattande Bromma församling med undantag av Essingeöarna samt Spånga församling).

Kontor: Åkeshovs gård, Bromma; t. 37 28 88, 37 46 61.

Distriktsträdgårdsmästare (21).

Ericsson, B. G. H., *tf.*

Nio *verkmästare*, fem *kontorister*. Övrig personal under år 1951: sexton *ordningsvakter*. Antalet *arbetare* sommartid 514 och vintertid 286, varav 43 resp. 24 hos entreprenörer. Under sommartid dessutom omkring 100 kvinnliga trädgårdsarbetare.

Trädgårdar och trädskolor.

Förste trädgårdsmästare (21).

Engfors, K. Ö. V., t. 23 58 85.

Växthuset: Haga trädgård, Stockholm 6;
t. 27 41 90, 27 41 91.

Förste trädgårdsmästare (21).

Hult, F. G. C., tf.

En *verkmästare*.

Perenna växter: Linvävartorpet, Stockholm 6;
t. 27 40 51.

Förste trädgårdsmästare (21).

Lindström, B. L.

Trädskolan, Enskedevägen, Enskede;
t. 49 15 72.

Förråd.

Förråd och verkstad: Haga trädgård,
Stockholm 6; t. 27 47 52, 82 08 62.

Verkmästare (2 kl.) (19).

Johansson, K. A.

En *verkmästare*, två *kontorister*.

Lekverksamhet.

För att samla barn upp till 14 år till parkernas lekplatser, ge dem sund rekreation, lämpliga och roande sysselsättningar under fria men dock övervakade former anordnas sedan 1937 den s. k. »parkleken».

Verksamheten har varit förlagd till följande platser, nämligen Staden mellan broarna: Junotäppan; Östermalm: *Jarlappan, Humlegården, Spiltan, Gustav Adolfsparken, Tessinparken*; Hjorthagen: *Hjortgläntan*; Vasastaden: *Vasaparken, Hålsingehöjden, Observatorielunden*, Vanadislunden; Kungsholmen: *Kungsklippan, Kronobergsparken, Rålambshovsparken, Fredhällsparken*, Kristinebergsparken; Lilla Essingen: *Luxparken*; Stora Essingen: *Vängåvan*; Södermalm: *Björns Trädgård, Stigbergsparken, Lilla och Stora Blecktornsparcken, Vitabergsparken, Skåneglantan*, Maria-berget, *Bergsgruvan, Högalidsparken*; Gröndal: *Lövholmsparcken*; Aspudden: *Aspuddsparken, Västenaalunden*; Midsommarkransen: *Enbacken*; Hägerstensåsen: *Mellanberget, Skolbacken*; Hägersten: *Klubben*; Västberga: *Karusellen*; Västerorp: *Lugnet*; Långbro: *Stöveln*; Gubbängen: *Nybygget*; Enskede Gärd; Enskedefältet: *Vårflodsparken, Trädskolan*; Svedmyra: *Odalarängen*; Årsta: *Vättersdälden*, Årstaliden; Johanneshov: *Blåsut, Grynkvärn*; Hammarbyhöjden: *Hammarbyskogen, Tallbacken*; Björkhamen: *Skyfallet*; Kärntorp: *Fyren*; Hökarängen: *Starrmyran*; Rökstängan; Traneberg: *Tranebergsängen, Vidängen*; Ulvsunda: *Lillsjöby*; Ulvsunda Industriområde: *Kvarnlyckan, Smedjan*; Riksby: *Båtsmanstorpet*; Åkeslund: *Tunnlandet*; Abrahamsberg: *Dragontorpet*; Mariehäll: *Kratsboda*; Solhem: *Soltunet*. På 21 platser pågår parkleken även över vintern. Vinterlek-

platserna angivas här ovan genom kursiv stil. Under sommaren finnas på 29 platser särskilda småbarnsbagar. För omhändertagande av barn i skolåldern pågår verksamheten på 19 platser till kl. 20.

Antalet deltagande barn uppgår i medeltal till under sommarsäsongen 11,305 och under vintersäsongen 4,594 per dag. Utflykter företagas under sommarmånaderna med barnen från de trängre huvudstadsparkerna till Hagaparken eller annat större friområde, där lekar, tävlingar, teater och uppvisningar anordnas.

Lekverksamhetens övervakande har uppgifts åt en lekplatsinspektris, ställd direkt under stadsträdgårdsmästaren.

Lekplatsinspektris (17).

Wretling-Larsson, Stina.

En *lekledare*, aderton *deltidsanställda lekledare*.

Övrig personal under år 1951: sommartid 7 *sektionsledare*, 43 *lekledare*, 51 *lekassistent*, 18 *lekpraktikanter* och vintertid 5 *lekledare*, 10 *lekassistent*.

Friluftsmusik m. m.

Genom parkavdelningen anordnas konserter, visafnarn och teaterföreställningar under månaderna juni—augusti i ett trettiotal parker i den inre staden och förorterna. Regelbundet återkommande konserter etc. äga rum bland annat i Observatorielunden, Humlegården, Vasaparken, Stadshusträdgården, Kronobergsparken, Tantolunden, Björns Trädgård och Vitabergsparken. I Kungsträdgården hållas middagskonserter varje onsdag kl. 12,30—13,30 fr. o. m. maj t. o. m. september månad. Konserterna i övriga parker äro i regel förlagda till kvällarna, vanligtvis kl. 19—21.

Parkunderhållningen omfattar årligen drygt 100-talet instrumentalkonserter, mellan 25 och 30 körkonserter samt slutligen ett 50-tal vis- och teaterafnarn, tillsammans sålunda omkring 180 underhållningstillfällen. För musiken svarar dels den speciellt för friluftskonserterna bildade »Stockholms Promenadorkester» (40 man), dels militära och enskilda blåsorkestrar. Vid sångkonserterna medverka många av Stockholms mest kända körer. Visafnarna bjuda både på musik, sång och recitation, och motiven hämtas ur skilda miljöer och epoker. Såväl svensk som utländsk dramatik av god klass presenteras vid teaterafnarna.

Renhållningsavdelningen.

*Tulegatan 5 (postadress: postfack, Stockholm 8); t. 23 58 85 (växel); expediti-
tions-tid: 10—14,30.*

Renhållningen var i äldsta tider en fastighetsägarnas privatsak. Redan i medeltida förfatningar återfinnas emellertid straffbestämmelser

GN

för försummad renhållning och under Gustaf I:s regering utfärdades detaljerade bestämmelser, som sedan upprepades och skärptes av efterföljande regenter. Dessa föreskrifter synas dock mest hava avsett gaturenhållning, medan ringa uppmärksamhet ägnades gårds- och avträdesrenhållning. Det första steget till stadens övertagande av gaturenhållningen togs år 1661, då staden mot avgift började tillhandahålla hästar, kärror och prämar för bortförande av gatuorenlighet. År 1774 anställdes en entreprenör för all slags renhållning i den inre staden; betalningen utkrävdes av husägarna. Denna tvångs-entreprenad upphörde emellertid åter 1798 och ersattes efter hand av ett flertal olika entreprenörer utom beträffande avträdesrenhållningen, för vilken år 1792 utfärdades ett reglemente, som bland annat föreskrev inrättande av trenne »anvisningskontor», å vilka allmänheten hade att anmäla ombyte av avträdeskärl.

Systemet med entreprenörer visade sig emellertid mindre fördelaktigt, och renhållningsförhållandena i huvudstaden lämnade mycket övrigt att önska, vilket ledde tanken på kommunens övertagande av renhållningen; detta skedde genom drätselkommissionens beslut om upprättande av ett renhållningsverk, som började sin verksamhet den 1 maj 1859.

Renhållningsverket övertog nu avträdesrenhållningen, men gatu- och gårdsrenhållningen utfördes fortfarande genom entreprenörer. Till upplags- och omlastningsplats för såväl latrinerna som de vid lastningsstationerna av entreprenörerna avlämnade soporna användes till en början Fjäderholmarna.

För ett ändamålsenligare utnyttjande av renhållningsprodukterna inköpte staden år 1885 Ridersvik och Lövså till fjärra socken, varefter anlades särskild järnväg Spånga—Lövså för transporten av dessa produkter. Åren 1937—38 uppfördes vid Lövså en modern anläggning för förbränning av allt brännbart avfall. Värmen tillvaratages i ett ångkraftverk, som lämnar elektrisk energi till stadens elektricitetsverk och förser Försvarets Fabriksstyrelses närbelägna tvättinrättning med ånga och vatten.

I november 1895 beslöt stadsfullmäktige att staden skulle övertaga även gaturenhållningen. Fastighetsägarna skulle befrias från detta bestyr på så sätt, att för varje fastighet årligen erlades en till beloppet en gång för alla bestämd avgift, varav 15 procent skulle avsättas till en fond för avlösning av husägarnas ovan nämnda gaturenhållningsskyldighet, tills fonden nådde sådan storlek, att räntan motsvarade det belopp, som beräknats som stadens årskostnad för gaturenhållningen vid tiden för övertagandet. Inbetalningen skulle dock begränsas till högst 50 år. Detta stadsfullmäktiges beslut fastställdes den 22 januari 1898 av k. m:t, som därvid föreskrev vissa villkor och förbehåll för övertagandet av renhållningen. Enär nämnda fond under år 1947 uppnådde den för avlösningen föreskrivna storleken uttogs

sedan år 1948 inga gaturenhållningsavgifter av enskilda fastighetsägare i Stockholm. Genom avtal med kronan i enlighet med chefsens för finansdepartementet brev den 4 oktober 1901 övertog staden med vissa undantag även dess gaturenhållningsskyldighet efter samma regler som för enskildas fastigheter.

Gaturenhållningen ombesörjdes till en början dels av renhållningsverket, dels genom av verket anlitade entreprenörer men sedan den 1 oktober 1910 utföres den helt i verkets egen regi.

Kommunen åtager sig även gårdsrenhållning efter särskild taxa (se nedan) men gårdsrenhållningen i Stockholm utföres till huvudsaklig del av privata renhållningsfirmor. För att ernå bättre sanitära förhållanden rörande sophämtningen — en del av gårdsrenhållningsarbetet — har frågan om kommunalisering av denna hantering varit föremål för utredning och gatunämnden har den 17 maj 1950 för sin del beslutit, att hos stadsfullmäktige förorda kommunaliserad sophämtning, som i den inre staden skulle utföras med slutentömning. (Detta förslag har ännu ej (april 1952) behandlats av stadsfullmäktige.) År 1940 uppfördes en för hela gatukontoret gemensam verkstad, som i viss omfattning även betjänar andra stadens förvaltningar. Verkstaden sorterar under renhållningsavdelningen och har för närvarande 150 arbetare.

Renhållningsverket sorterade tidigare under drätselnämndens andra avdelning men lyder sedan april 1920 under gatunämnden. Fr. o. m. den 1 oktober 1928 är verket inordnat under gatukontoret som en särskild avdelning. År 1937 genomfördes en omorganisation, varvid ny tjänst som renhållningschef inrättades och vissa kamerala arbetsuppgifter överfördes från räkenskaps- till renhållningsavdelningen. I anslutning härtil erhöll avdelningen egna lokaler. Avdelningen handhar även underhåll och skötsel av stadens bekvämlighetsinrättningar och från år 1942 har personalen vid dessa anläggningar underställt avdelningen.

Till avdelningen hör även Spånga—Lövså järnväg.

Författningar. Ordningsstadgan för rikets städer, fastställd av k. m:t 24 mars 1868, med ändr. (Kfh 1946: sid. 263; Kf 1947: nr 83). Ö.Å:s kung. 11 jan. 1869 med särskilda ordningsföreskrifter för Stockholm utöver vad ordningsstadgan för rikets städer innehåller, med ändr. (Kf 1948: nr 50, 1949: nr 28). Hälsovårdsstadgan 19 juni 1919, med ändr. (Kfh 1946: sid. 363; Kf 1951: nr 98). Ö.Å:s kung. 31 mars 1892 ang. särskilda föreskrifter om renhållningen inom egendomarna i huvudstaden (»renhållningsstadgan»), med ändr. (Kfh 1946: sid. 390). K. brev 22 jan. 1898 ang. kommunens övertagande av fastighetsägarnas bestyr med gaturenhållningen, med ändr. 24 juli 1919 och 29 april 1932. Chefsens för finansdep. brev till Ö.Å 4 okt. 1901 ang. kommunens övertagande av kronans gaturen-

hållningsskyldighet för sina fastigheter. ÖÅ:s kung. 5 april 1905 ang. transport av avträdes orenlighet. Taxa för hämtning av latrin, fastställd av ÖÅ 7 febr. 1952 (Kf 1952: nr 2). Taxa för gårdsrenhållning, fastställd av drätselnämndens andra avdelning 1 maj 1918 (Kf 1918: nr 26). ÖÅ:s kung. 17 maj 1919 ang. förbud mot lumpinsamling ur hussepor. ÖÅ:s kung. 22 sept. 1939 ang. huvudstadens indelning i budningsdistrikt.

Stat år 1952. (Renhållning.) Utgifter: driftbudgeten 20,721,700 kr. (därav engångs 15,000 kr.), dessutom förlagsmedel 1,800,000 kr., kapitalbudgeten 38,000 kr., av lånemedel, i linjen 1,094,000 kr., inom linjen 55,000 kr.; inkomster: driftbudgeten 9,016,000 kr.

Renhållningschef (B 13).

Björkman, A. Å. V.; mottagningstid: 13,30—14.

Renhållningsinspektör (28).

Franzen, J. A.; mottagningstid: 10—11.

Förste kammarskrivare (22).

Neuendorff, H. G.

Biträdande inspektör (22).

Thorén, K. G. S.

Kammarskrivare (20).

Jansson, K. G.

Inspektörsassistent (19).

af Uhr, J.

Kontorsassistent (18).

Eriksson, E. G.

Förste kontorsskrivare (16).

Söderberg, F. R.; Pernebrant, G. A. V.

Tre kontorister, ett första kontorsbiträde.

Renhållningsstationerna.

Östra stationen

(omfattande Östermalm, Djurgården, Ladugårdsgärdet, Hjorthagen och Ekshagen).

Ruddammsvägen 11, Ö.; t. 32 26 76, 33 62 23; kontorstid: 8,30—16,15.

Distriktsföreståndare (22).

Bladh, M. W.

Förste kontorsskrivare (16).

Granemark, f. Tenger, Laila E.

Västra stationen

(omfattande Norrmalm, Vasastaden, Kungsholmen och Essingeöarna).

Norrbackagatan 31, Va.; t. 33 99 62, 33 99 63, 33 99 64; kontorstid: 8,30—16,15.

Distriktsföreståndare (22).

Jägerdal, S. A.

Förste kontorsskrivare (16).

Cederholm, A. E., tjl. (se sid. 170), *tf. Lignell, B. O.*

Södra stationen

(omfattande Södermalm, Staden Mellan Broarna).

Siargatan 14, Sö.; t. 43 38 19, 43 45 43, 43 15 18, 43 32 47; kontorstid: 8,30—16,15.

Distriktsföreståndare (22).

Vakant, *tf. Johnsson, C. M.*

Förste kontorsskrivare (16).

Eklund, K. P. K., tjl. (se sid. 204), *tf. Ståhle, H. O.*

Årstastationen

(omfattande Brännkyrka och Enskede församlingar).

Huddingevägen—Sockenvägen; t. 48 71 82, 49 70 50, 49 49 38; kontorstid: 8,30—16,15.

Distriktsföreståndare (22).

Lindblad, K. R., *tf.*

Förste kontorsskrivare (16).

Kihlmark, K. E.

Brommastationen

(omfattande Bromma och Spånga).

Drottningholmsvägen 314, Bromma; t. 26 15 74, 25 63 73; kontorstid: 8,30—16,45.

Distriktsföreståndare (22).

Lundborg, F. A. F.

Förste kontorsskrivare (16).

Arenander, D. E. A., *tf.*

Tjungen tillsyningsmän, tre förmän, tre kontorister. Antalet sysselsatta arbetare uppgick i medeltal under år 1951 till 793 st

Verkstaden.

Kellgrensgatan 14, K.; t. 23 38 85 (växel).

Verkstadsingenjör (26).

Arvidson, T. A. S.

GN

Underingenjörer (22).

Höggkvist, S. H., tjl. för särskilt utredningsuppdrag; Lindblom, S. F. V.; Planfeldt, A.

Kontorsassistent (18).

Englund, N. A., tjl. (se sid. 194), *tf. Eklund*, K. P. K.

Sju *förste verkmästare*, en *maskintillsyningsman*, en *förrådsmästare*, fyra *ritare*, en *förste kontorist*, sex *kontorister*, en *värmeledningsskötare*. Antalet sysselsatta arbetare uppgick i medeltal under år 1951 till 158 st.

Budningskontor.

Lilla Nygatan 5, C.; expeditionstid: 9—15.

Ett *kontorsbiträde*.

Sopförbränningsanläggningen vid Lövsta.

Hässelby villastad; t. 380904 och 380403; kontorstid: 9—16.

Förste maskinmästare (22).

Olsson, K. O. G.

En *maskinmästare*, två *verkmästare*, en *förman*, en *kontorsskrivare*. Antalet sysselsatta arbetare uppgick i medeltal under år 1951 till 85 st.

Bekvämlighetsinrättningar.

25 st. kabinett, av vilka ett hålles öppet endast sommartid. Ny- och ombyggnader av kabinetten och urinkurarna, 100 st., ombesörjas av byggnadsavdelningen, underhåll och drift av renhållningsavdelningen.

Två *kabinettsvakter*, trettio *biträden*.

Tjänsteman, som på grund av förordnande å annan tjänst åtnjuter tjänstledighet.

Kinnman, K.-E., ingenjör (24).

Brandkåren.

Brandstationer: Johannes brandstation, Malmsskillnadsgatan 64, C.; t. >brandkåren< eller därest namnanropet är blockerat 10 15 20 för anmälan om eldsvåda samt tillkallande av sjukvagn vid olycksfall och sjukdomsfall, som fordrar omedelbar transport till

sjukhus; eljest gruppnummer 22 77 00. Jämväl övriga brandstationer — med undantag för stationerna i Solhem och Hässelby — stå i förbindelse med brandkårens telefonväxel. Därjämte finnes direkt telefonförbindelse med polisstationerna genom polisverkets växel. Katarina brandstation, Tjörhovsgatan 11, Sö.; Kungsholmens brandstation, Kronobergs-gatan 2, K.; Östermalms brandstation, Artillerigatan 69, Ö.; Bromma brandstation, Ulvsundavägen 30, Bromma; Brännkyrka brandstation, Bäckvägen 1, Hägersten; Solhems brandstation, Adolf Rudbecks Väg 5, Spånga; t. 36 08 94; Hässelby brandstation, Brändövägen 7, Hässelby villastad; t. 38 06 40.

Redan de medeltida författningarna innehöll stadganden rörande fastighetsägares skyldighet att hålla viss brandskydd, förbud mot vårdslöst handskande med eld ävensom stadganden angående skyldighet att biträda med eldsläckning. Till följd av dessa föreskrifters primitiva natur ävensom framför allt det eldfarliga byggnadsmaterialet, trähus med näver- och torvtak, härjades huvudstaden emellertid av många och omfattande eldsvåder, som stundom lade hela stadsdelar i aska. Enligt en den 10 maj 1661 utfärdad brandordning indelades staden mellan broarna i olika distrikt med var sin brandmästare; varje husvärd skulle hålla förutom annan brandattiralj en spruta, varjämte hela distriktet var skyldigt anskaffa en större spruta, som underhölls av staden; stadens åkare voro pliktiga köra vatten. Nya brandordningar utfärdades 1675 och 1728; den senare innehöll uppgift om olika signaler (flaggor, skott, klämtslag etc.), varmed eldsvåder i de olika stadsdelarna signalerades. Den 1 oktober 1828 fick Stockholm åter ett nytt brandreglemente. Staden delades nu i sexton distrikt; överstyrelsen över brandväsendet fördes av överståthållaren med biträde av polismästaren, och en särskild brandadjutant, avlönad av Stockholms stads brandförsäkringskontor, ställdes till överståthållarens förfogande. Detta reglemente gällde med några ändringar, till dess staden fick en brandkår.

Sedan brandstadga för rikets städer utfärdats den 8 maj 1874, lades grunden till huvudstadens nuvarande brandväsen, efter det att frågan här om stätt på dagordningen alltsedan 1858. Den 1 december 1874 beslöt nämligen stadsfullmäktige, dels under förutsättning av anslag från Stockholms stads brandförsäkringskontor och Stockholms stads brandstodsbolag till försäkring av lösegendom och dels med beräkning av garnisonens och flottans biträde såsom reserv, att 7 brandstationer, därav två huvudstationer, skulle upprättas, att högsta befälet vid eldsvåder skulle föras av en brandchef, att för elds dämpande under vanliga förhållanden och räddningsarbetets verkställande skulle bildas en särskild, under eget befäl ställd och för ändamålet övad kår, att för

uttryckning skulle begagnas hästar och en brandtelegraf anordnas, så att klämtning endast komme att äga rum vid utomordentliga tillfällen, samt slutligen att bevilja medel till inköp av en ångspruta och 4 handkraftsprutor. Av de båda huvudstationerna bestämdes, att den norra skulle förläggas till stadens egendom nr 64 Malmsskullnadsgatan och den södra till nr 11 Tjörhovsgatan.

Den förutvarande civila brandkårens upplöstes den 15 november 1875. Den nyuppsatta kåren bestod vid samma års slut av brandchefen, brandlöjtnanten, 1 verkmästare, 1 fanjunkare, 2 sergeanter och 83 man. Under samma år godkände drätselnämndens dåvarande första avdelning ett förslag till upprättande av en brandtelegraf, varv ingingo ledningar från Katarina kyrka till södra kasernen, från Klara polisvaktkontor till brandchefens bostad och stationen vid Hötorget, emellan Skeppsholms-, Gustaf Adolfs torgs- och högvakterna samt rådhusstationen, från Kastellholmen till Skeppsholmsvaktan samt från rådhusstationen till 5 brandskåp i staden inom broarna.

Förutnämnda brandstadga för rikets städer den 8 maj 1874 ersattes med brandstadgan den 15 juni 1923, innehållande bestämmelser för såväl städer som landsbygd.

På förslag av 1941 års brandförvarsutredning ha samtliga författningsföreskrifter rörande rikets brandförsvär i fredstid numera samlats i brandlag och brandstadga den 15 juli 1944. De ändringar i tidigare föreskrifter, som genomförts, kunna sammanfattas i följande huvudpunkter:

1. Icke blott städer och därmed likställda samhällen utan även landskommunerna ha ålagts en ovillkorlig skyldighet att vidmakthålla ett brandförsvär, som tillfredsställer skäliga anspråk på trygghet mot skada av brand. 2. Skogsbrandförsvaret har samordnats med brandförsvaret i övrigt. 3. En riksbrandinspektör samt länsbrandinspektörer ha tillsatts. Häruöver kunna finnas särskilda länsinspektörer för skogsbrandförsvaret. 4. I varje kommun eller för brandförsvaret bildat kommunalförbund skall finnas en brandstyrka (yrkesbrandkår, borgarbrandkår eller frivillig brandkår). Kommun kan dock av länsstyrelsen erhålla befrielse från nämnda skyldighet, därest kommunen träffat avtal om släckningshjälp från kommunal eller frivillig brandkår i annan kommun. 5. I varje kommun (kommunalförbund) skola finnas brandchef samt om länsstyrelsen prövar så vara erforderligt, brandfogde, vilken såsom brandchefens tjänstegrenscheff skall handhåva den närmaste ledningen av skogsbrandförsvaret. Brandchefens ställning har stärkts i åtskilliga avseenden. 6. Kommun är pliktig att giva brandchef och brandfogde skälig avlöning, att i erforderlig omfattning anskaffa och underhålla materiel, byggnader och andra för kommunens brandförsvär erforderliga anordningar (brandtorn dock undantagna) samt att draga försorg om nödig vattentillgång för släckning av brand. 7. Brandsyn skall hållas och sötning

verkställas i samtliga kommuner. Sötning å landsbygden behöver dock icke verkställas av auktoriserad skorstensfejare. 8. Regler ha givits om eldsläckningshjälp kommuner emellan. 9. Reglerna om brandtjänsteplikt ha utsträckt att gälla alla arbetsföra män och kvinnor mellan 16 och 65 år. 10. Vissa statsbidrag utgå till landskommunernas engångskostnader för brandförsvaret.

Nu gällande brandordning för Stockholm är utfärdad den 19 juli 1924. Enligt övergångsbestämmelserna till brandstadgan den 15 juli 1944 skulle förslag till ny brandordning ha upprättats och underställts länsstyrelsens (överståthållarämbetets) prövning senast den 1 januari 1947. För Stockholms vidkommande medgav emellertid k. m:t efter framställning av gatunämnden en förlängning av respittiden till den 1 juli 1947. Den 16 juni 1947 beslöt också stadsfullmäktige att antaga och överståthållarämbetet för prövning och fastställelse underställa förslag till ny brandordning (Utl. 1947: nr 224). Intill dess den nya brandordningen fastställes, vilket ännu (april 1952) icke skett, skall följaktligen 1924 års brandordning lända till efterrättelse i den mån densamma icke strider mot brandlagen eller brandstadgan.

Inom den ram, som de vid olika tidpunkter gällande författningsbestämmelserna angivit, har en betydande utveckling av huvudstadens brandväsen ägt rum.

År 1884 erhöles de båda huvudstationerna förbindelse med såväl Stockholms Bell-telefonaktiebolag som Stockholms allmänna telefonaktiebolag. Den 12 mars 1902 stationerades den första sjukvagnen på Johannes brandstation. Från och med år 1905 överflyttades uppdraget att verkställa transport av döda eller sjuka djur från renhållningsverket till brandkåren. År 1912 påbörjades automobiliseringen av brandväsendets fordon. Automobiliseringen var helt genomförd år 1916. Genom stadsfullmäktighetsbeslut den 11 december 1913 övergick brandkåren från att vara en värvad kår med treårig kontraktstid till en yrkeskår med pensionsrätt. År 1914 centraliserades samtliga riks- och Stockholmstelefonlinjer till Johannes brandstation och tillkom namnanropet »Brandkåren». År 1944 påbörjades ombyggnaden av brandtelegrafanläggningen till en kombinerad polistelefon- och brandalarmanläggning. År 1945 utrustades det första brandkårsfordonet med ultrakortvågsradio. Genom stadsfullmäktighetsbeslut den 17 mars 1947 genomfördes med verkan fr. o. m. den 1 april 1947 enhetliga regler för brandförmännens och brandmännens arbetstid, varigenom tjänstgöringen för dessa personalkategorier fastställdes att omfatta fyra dygn av nio. Fr. o. m. år 1948 erhöles även brandmästarna s. k. 4/9-tjänst.

Förvaltningen av brandväsendets angelägenheter handhaves i Stockholm av *gatunämnden* såsom *brandstyrelse*.

Brandchefen utövar närmast under förvaltningsmyndigheten ledningen av stadens brandförsvar och ansvarar för att detsamma är i överensstämmelse med brandordningen till alla delar ändamålsenligt ordnat. Han är därjämte skyldig att iakttaga, vad brandlagen och brandstadgan rörande hans befattning innehåller. Brandchefen är brandkårens befälhavare.

Brandchefen tillsättes av gatunämnden på viss tid, högst sex år, dock längst till utgången av den månad, varunder han uppnår den för tjänsten fastställda pensionsåldern. Övrigt befäl vid brandkåren anställes av nämnden tills vidare. Brandman och brandförman utses av brandchefen tills vidare.

Under brandchefen är brandkåren organiserad på fyra avdelningar: eldsläcknings-, brandtekniska, elektrotekniska och administrationsavdelningen.

Yrkesbrandkåren har numera sin personal fördelad på sex stationer, nämligen Johannes, Katarina, Kungsholmens, Östermalms, Bromma och Brännkyrka. Dessutom finnes i den fr. o. m. den 1 januari 1949 inkorporerade delen av Spånga-Hässelby trenne borgarbrandkårer placerade vid Solhems brandstation: Adolf Rudbecks Väg 5 resp. brandstationen i Hässelby villastad: Brändövägen 7. I Södertörns villastad samt i Fagersjö finnas därjämte s. k. redskapsskjul.

Till brandkårens förfogande stå, förutom den till civilförsvaret skaffade motorspruteparken m. m. f. n. 21 automobilmotorsprutor, 28 bogsprutbara motorsprutor och 41 andra för brandskyddsverksamheten avsedda bilar. Här till komma sjösprutorna St Erik och Phoenix.

För tillkännagivande av eldsvåda finnes en brandtelegraf med å lämpliga ställen inrättade brandskåp, traktvis förbundna med brandstationerna. Överståthållarämbetet kungör två gånger om året, varest brandskåpen finnas uppsatta.

Brandsyn förrättas av brandchefen eller efter hans förordnande av annat brandbefäl. Eldstadsbesiktning utföres av skorstensfejare i samband med sotning. Genom kungörelse eller annorledes skall i förväg meddelande lämnas om tid, då brandsyn skall hållas. (Nya bestämmelser om brandsyn hava utfärdats av k. m:t den 9 maj 1952.)

Rörande sotning, se sid. 16.

Efter framställning av brandchef i kommun, där brand tagit eller hotar taga större omfattning, är staden enligt brandlagen pliktig lämna släckningshjälp i den utsträckning brandchefen prövar möjlig utan att skäligen hänsyn till stadens egen säkerhet åsidosättes.

Sjuk- och djurtransportväsendet utgör en del av brandkårens verksamhet. För verkställande av sjuktransporter finnas f. n. 20 sjukvagnar och för djurtransporter (sjuka och döda djur) trenne kombinerade djurtransport- och olycksfallsautomobiler. (Se vidare under sjukhusdirektionen, sid. 467.)

Författningar. Brandlag 15 juli 1944 (Kf 1944: nr 91). K. brandstadga 15 juli 1944, med ändr. (Kf 1944: nr 92, 1950: nr 15). K. m:ts kung. 30 juni 1947 om ersättning för verksamhet vid brandsläckning m. m. K. m:ts kung. 30 juni 1947 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m. Brandordning för Stockholm 19 juli 1924, med ändr. (Kfh 1946: sid. 1345). Bestämmelser ang. uniformspersedlar för brandkåren, fastställda av gatunämnden 15 dec. 1943. Ö. Å:s kung. 29 mars 1938 ang. stadens indelning i sotningstrakter, med ändr. Ö. Å:s sotnings-taxa för Stockholm 12 nov. 1929, med ändr. (Kf 1951: nr 10, 56).

Stat år 1952. (Brandväsendet.) Utgifter: driftbudgeten 7,333,328 kr. (däraf engångs 243,650 kr.), dessutom förlagsmedel tillhoppa 164,000 kr.; inkomster: driftbudgeten 1,223,460 kr.

Brandchef (B 16).

Arve, E. A. M. (förordn. t. o. m. ^{30/9} 1956); träffas å expeditionen, Malmsskillnadsgatan 64, C. (Johannes brandstation): vardagar 13—15 (dag före sön- och helgdag 13—14).

Vice brandchef (35).

Skogsberg, J.-E.

Eldsläckningsavdelningen.

Brandchef samt vice brandchef.

Se ovan.

Förste brandkaptener (28).

Palmquist, W. H.; Hildebrand, B. E.; en vakant, tf. Hultqvist, S. E. H.

Andre brandkaptener (20).

Lydén, S. T.; en vakant, tf. Sommar, E. R.

Brandmästare (20).

Braner, N. G.; Bridal, E. O.; Emilsson, O. E.; Gedeberg, N. V.; Hagbrand, A. V. E.; Jacobsson, S. H.; Karlsson, K. A.; Paulsson, K. P.; Rundqvist, A. G.; Runmar, C. E. E.; Solenberg, H. A.; Thurlin, K. S.; en vakant.

Kårchef för Solhems borgarbrandkår.

Månsson, F. H. V.; t. 36 00 17.

Kårchef för Hässelby borgarbrandkår.

Eriksson, C. R.; t. 38 02 03.

Brandtekniska avdelningen.

Förste brandingenjör (35).

Strömdahl, I. F.

Biträdande brandingenjör (28).

Hultqvist, S. E. H., tjl. (se sid. 206), *tf.* Falk, C.-O. G.

Överbrandmästare och verkmästare (22).

Bergedahl, J. C.

Förste verkmästare (21).

Ståhl, G. R.

Ritare (19).

Lundby, K. G. L.

Elektrotekniska avdelningen.

Brandingenjör (32).

Kvarneby, H. B.

Förste verkmästare (21).

Fernlöf, J. V. E.; Askeryd, A. G.

Ritare (19).

Hellgren, J. Y.; en vakant, *tf.* Hesselgren, E. L.

Administrationsavdelningen.

Förste kammarskrivare (22).

Ekblad, K. E. V.

Kontorsassistent (18).

Carsell, B. L.

Brandförmän (17).

Westberg, Å. K. E. (handhar bl. a. beklädnadsförrådet samt kommenderingen av s. k. säkerhetsvakter vid offentliga föreställningar å teatrar m. m.).

Inom samtliga avdelningar sextiofem *brandförmän*, trehundrajugufem *brandmän*, fyrtio *borgarbrandmän*, fem *hantverkare*, tre *kontorister*, tre *första kontorsbiträden*, tre *kontorsbiträden*, tjugufem *linjemontörer*, varav sju avlönade enligt kollektivavtal, en *telefonist* samt två *städerskor*.

Personalläkare (5,700 kr.).

Wikander, L. O. S., prakt. läkare, Grev Turegatan 22, Ö.; t. 62 17 06; mottagningstid: vardagar 8,30—9,30.

Stockholms stads kyrkogårdsnämnd.

Kyrkogårdsnämnden.

Vasagatan 24, 1 tr. (postadress: Stockholm 1; postgirokonto nr 546); t. 23 28 10. Sessionstid: i regel första helgfria tisdagen i varje månad kl. 15,30.

I äldre tider hade de olika församlingarna sina särskilda begravningsplatser under och omkring kyrkorna. De gamla kyrkogårdarna inom staden blevo emellertid i mån av befolkningens tillväxt otillräckliga och denna omständighet i förening med insikten om de hygieniska vådorna av begravingar inom städerna åstadkom en framställning till kungl. maj:t, att åt staden finge »till evärdeligt bruk och nyttjande» upplåtas från Karlbergs kungsgård ett område till allmän begravningsplats för Stockholms församlingar. Denna begäran bifölls 1815; dock kom den s. k. »äldre kyrkogården utanför Norrtull» först att begagnas endast av Storkyrkoförsamlingen; i den mån övriga församlingars kyrkogårdar befunnos för dem otillräckliga blevo emellertid även dessa församlingar delaktiga i begravningsplatsen, som också därför efter hand, i synnerhet på 1860- och 1870-talen, huvudsakligen genom av Stockholms stadsfullmäktige gjorda markförvärf, utvidgades till att omfatta 62 hektar, utgörande den nuvarande norra begravningsplatsen. År 1890 inköptes från Enskede ett område om 14,80 hektar, vilket 1895 invigdes till kyrkogård och benämndes »ödra begravningsplatsen» (ifrågasvarande område benämnes numera »Sandsborgs-kyrkogården»). Denna begravningsplats utvidgades år 1912 med 77,90 hektar, dels genom inköp, dels genom övertagande av under dåvarande lantegendomsnämndens förvaltning stående mark. Denna nya del av södra begravningsplatsen (benämnd »Skogskyrkogården») invigdes år 1920. År 1928 utökades Skogskyrkogården med ca 11,50 hektar av den staden tillhöriga egendomen Skarpnäck.

Till främjande av eldbegängelsen som begravningsform omändrades ett å Sandsborgs-kyrkogården beläget gravkapell till eldbegängelseanstalt och användes i denna egenskap, under benämningen Sandsborgskrematoriet, fr. o. m. år 1931 och till år 1940, då det å Skogskyrkogården nyanlagda Skogskrematoriet togs i bruk. Efter stadsfullmäktiges beslut den 18 maj 1936 påbörjades samma år uppförandet av detta krematorium jämte kapellanläggning. Kostnaderna för anläggningen inklusive inventarier och konstnärlig utsmyckning uppgingo till 2,970,000 kr.

Den 21 juni 1943 hava stadsfullmäktige anvisat medel ur B. A. Danelii donationsfond till täckande av utgifterna för John Lundqvists uppståndelsemonument å Skogskyrkogården.

Förvaltningen av den utanför Norrtull belägna begravningsplatsen ombesörjdes först av Storkyrkoförsamlingen, sedermera av dess och Klara församlings kommitterade, vilka fr. o. m. 1861 kallade sig »förvaltningen av huvudstadens utom norra tullen belägna begravningsplats». Efter många års förhandlingar fick frågan om huvudstadens begravningsplatsers förvaltning sin lösning genom inrättandet jämlikt kungl. förordning den 29 april 1886 av en kyrkogårdsnämnd, bestående av fyra av stadsfullmäktige samt fyra genom kyrkostämmornas i de territoriella församlingarna elektor utsedda ledamöter jämte lika många i enahanda ordning utsedda suppleanter. Denna nämnd övertog enligt kungl. brev s. å. även vården av den äldre kyrkogården utanför Norrtull.

Efter framställning från stadsfullmäktige har genom kungl. förordning den 16 maj 1924 vården av de Stockholms stad tillhöriga eller åt staden upplåtna kyrkogårdarna förklarats utgöra en för hela staden gemensam angelägenhet, vilken staden såsom kommun har att besörja. Samtidigt upphävdes förordningen den 29 april 1886 om kyrkogårdsnämnd i Stockholm fr. o. m. den 1 juni 1924. Den 23 maj 1924 utfärdades av k. m:t instruktion för *Stockholms stads kyrkogårdsnämnd*. Denna instruktion ersattes av nu gällande instruktion för kyrkogårdsnämnden, fastställd av överståthållarämbetet den 20 november 1940.

Kyrkogårdsnämnden har till uppgift att handhava förvaltningen av staden tillhöriga eller åt staden upplåtna begravningsplatser med allt vad därtill hör, ävensom övriga begravningsväsendet rörande angelägenheter, vilkas vård av stadskollegiet åt nämnden överlämnas. Det åligger nämnden att uppgöra och till stadsfullmäktige för fastställelse överlämna förslag till bestämmelser angående avgifter och övriga villkor för nyttjanderätt till gravplats. Under kyrkogårdsnämnden lyder kyrkogårdsförvaltningen, vars chef är direktören.

Enligt instruktionen för kyrkogårdsnämnden består nämnden av, förutom ordförande, som tillsättes av stadskollegiet bland borgarråden, sex andra för två år valda ledamöter, av vilka en utses av [Stockholms domkapitel]¹⁾ samt fem av stadsfullmäktige. För ledamot, utsedd av domkapitlet, tillsättes i enahanda ordning

¹⁾ Numera domkapitlet i Stockholms stift.

suppleant. För övriga ledamöter väljas fem suppleanter av stadsfullmäktige. Nämnden utser årligen inom sig en vice ordförande. Direktören äger närvara vid nämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna med rätt att därvid framställa förslag samt få sin mening antecknad till protokollet.

Under kyrkogårdsnämndens förvaltning stå två begravningsplatser, nämligen norra begravningsplatsen och södra begravningsplatsen, den senare bestående av tvenne områden, Sandsborgskyrkogården och Skogskyrkogården. Å norra begravningsplatsen finnes ett gravkapell (förutom ett å katolska och ett å mosaiska församlingarnas begravningsplatser). Å Skogskyrkogården finnas Heliga Korsets kapell, som jämte Trons kapell och Hoppets kapell utgör Skogskyrkogårdens huvudkapellanläggning med tillhörande krematorium, samt Skogskapellet och Uppståndelsekapellet och å Sandsborgskyrkogården Sandsborgskapellet. Antalet gravkapell å södra begravningsplatsen är sålunda sammanlagt sex. Å norra begravningsplatsen finnes ett Svenska eldbegängelseföreningen tillhörigt krematorium med jordfästningskapell och kolumbarium.

De av katolska och mosaiska församlingarna anlagda särskilda begravningsplatserna inom norra begravningsplatsens område stå icke under kyrkogårdsnämndens förvaltning.

Författningar. Instruktion för Stockholms stads kyrkogårdsnämnd, fastställd av Ö Å 20 nov. 1940 (Kf 1940: nr 61). Instruktion för kyrkogårdsnämndens [kamrerare] direktör, antagen av nämnden 3 nov. 1936. Instruktion för de hos Stockholms stads kyrkogårdsnämnd anställda organisterna och deras ställföreträdare, fastställd av kyrkogårdsnämnden 15 sept. 1931. K. brev 27 aug. 1886 ang. gamla kyrkogårdens utanför Norrtull överlämnande till kyrkogårdsnämndens vård och förvaltning. Bestämmelser rörande Stockholms stads begravningsplatser, utg. av kyrkogårdsnämnden i mars 1951. Taxa å avgifter för nyttjanderätt till gravplatser å stadens begravningsplatser, godkänd av SF 19 mars 1945. Taxa å avgifter för begagnande av de under kyrkogårdsnämndens förvaltning ställda begravningsplatser, gällande fr. o. m. 1 juli 1945. Taxa å avgifter för underhåll m. m. av gravar å Stockholms norra och södra begravningsplatser, beslutad av kyrkogårdsnämnden 26 juni 1951.

Stat år 1952. Utgifter: driftbudgeten 4,056,083 kr. (därav engångs 57,000 kr.), kapitalbudgeten 220,000 kr.; inkomster: driftbudgeten 2,017,100 kr.

Kyrkogårdsnämndens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Berglund, H. J., borgarråd, stadsfullm.; t. 54 05 00 (växel); träffas i stadshuset efter överenskommelse.

Vice ordförande.

Johansson-Visborg, Anna S., fru.

Övriga ledamöter.

*Danielsson, J. E. V., kyrkoherde (utsedd av domkapitlet).

*Alderin, E. K., typograf, stadsfullm.

*Britth, L. G., förste byråsekreterare.

Killander, V. Å., sekreterare.

Larson, Berta M., föreståndarinnan, stadsfullm.

Suppleanter.¹⁾

*Lund, B. Å., kyrkoherde, stadsfullm. (utsedd av domkapitlet).

*Björkhammar, S. Å., ombudsman.

Englund, P.-O., redaktör, stadsfullm.

Persson, O. J., parkarbetare.

*Widgren, K. R., civilingenjör.

Wirén, f. Franzén, E. Maria, fru.

Sekreterare (840 kr.).

Martin, J. H., stadsplanesekreterare (se sid. 510).

Tjänstedelegerade.

Berglund, H. J., ordf.; Britth, L. G.; Johansson-Visborg, Anna S.

Revisorer.

Gemensamma för gatunämnden m. fl. (se sid. 193).

Kyrkogårdsförvaltningen.

Nämndens expedition.

Vasagatan 24, 1 tr. (postadress: Stockholm 1; postgirokontonr 546); t. 23 28 10 (växel); expeditionstid: helgfria dagar 10—14,30, lördagar och dag före helgdag 10—14, under april måndag—fredag även 16,30—18.

Direktör (B 13).

Attermark, J. H. T. (förordn. t. o. m. ⁸⁰/11 1956); mottagningstid: 10—11.

¹⁾ Enligt nämndens beslut skola vice ordföranden samt ledamöten hr Alderin vid förfall i första hand ersättas av suppleanterna hr Persson och fru Wirén i nu nämnd ordning samt ledamöterna hr Britth, Killander och fröken Larson i första hand ersättas av suppleanterna hr Björkhammar, Englund och Widgren i nu nämnd ordning. Därest denna ordning icke kan upprätthållas, skola de av stadsfullmäktige valda suppleanterna inträda efter tjänstetid i nämnden, resp. levnadsålder eller i följande ordning: 1) hr Persson, 2) hr Björkhammar, 3) hr Englund, 4) fru Wirén samt 5) hr Widgren.

KN

Kamrerare (3 kl.) (26).

Fors, M. W.; träffas säkrast 10—11.

Underingenjör (22).

Lund, C. H.

Kammarsskrivare (20).

Johansson, f. Whitlock, Irma E.

Kontorsassistent (18).

Bolming, N. O. G.

Förste kontorsskrivare och kassör (16).

Askner, f. Westermark, D. E. (Lisa).

Förste kontorsskrivare (16).

Södergren, Wera F. E.

Arkitekt för granskning av gravvårdsritningar m. m. (7,884 kr.).

Wahlman, J. I.; träffas helgfria tisdagar 17,30—19 och fredagar 10—11,30 samt under tiden april—juni även helgfria måndagar och torsdagar 10—11,30.

En ritare, en kontorist, tre första kontorsbiträden, fyra kontorsbiträden, ett expeditionsvaktsbiträde.

Norra begravningsplatsen.

Solna (postadress: Stockholm 6); t. 27 2640 (växel); expeditionstid: helgfria dagar 10—17, lördagar och dag före helgdag 10—15.

Kyrkogårdsinspektör (22).

Cato, H. A. A.; träffas helgfria dagar 10—11.

Kontorsassistent (18).

Eriksson, C. I.

En förste verkmästare, en förste trädgårdsmästare, fem trädgårdsmästare, ett första kontorsbiträde, ett kontorsbiträde.

Dessutom arbetare (vintern lägst 53, sommaren högst 119) och arbeterskor (vintern lägst 3, sommaren högst 158).

Södra begravningsplatsen.

Enskede; t. 49 25 80 (växel); expeditionstid: helgfria dagar 10—17, lördagar och dag före helgdag 10—15.

Kyrkogårdsinspektör (22).

Gustafsson, K. G.; träffas helgfria dagar 10—11.

Kontorsassistent (18).

Östedt, F. H.

En förste verkmästare, tre förste trädgårdsmästare, tre trädgårdsmästare, en krematorieföreståndare, sju krematoriebiträden, ett första kontorsbiträde, två kontorsbiträden.

Dessutom arbetare (vintern lägst 55, sommaren högst 99) och arbeterskor (vintern lägst 7, sommaren högst 268).

Stockholms stads idrotts- och friluftsstyrelse

och i samband därmed stående institutioner m. m.

Idrotts- och friluftsstyrelsen.

Hantverkargatan 26, 3 tr., K.; tel.: se nedan expeditionen.

Stockholmsolympiaden år 1912 kan anses hava medfört idrottens genombrott i det allmänna folkmedvetandet i Sverige. Därefter har det blivit en allt viktigare kommunal uppgift att understödja sammanslutningar med idrottslig verksamhet på sitt program.

Innan staden inrättade ett särskilt organ för handläggningen av hithörande ärenden, beviljade stadsfullmäktige anslag till skilda förvaltningar för bad- och idrottsändamål. Sälunda anlades under 1920-talet för stora belopp såom nödhjulsarbeten badanläggningar och idrottsplatser av fastighetsnämnden, mindre idrottsplaner, lekplaner och källbackar av gatunämnden, lekplaner i anslutning till skolorna av folkskoledirektionen samt skridskobanor av gatunämnden och folkskoledirektionen. Dessutom beviljades anslag under en särskild statstittel »Övriga bidrag till främmande inrättningar» till gymnastikverksamhet och för anordnande av simundervisning samt till underhåll och skötsel av idrottsplatser och skridskobanor. Med hänsyn till önskvärdheten av att frågor om beviljande och disponerande av anslag för ifrågakvarande ändamål bleve likformigt och enhetligt behandlade, uppdrog stadskollegiet år 1927 åt en kommitté att framlägga förslag angående den framtida beredningen av dessa frågor. Denna idrottskommitté avgav sitt betänkande den 26 november 1928 (Utl. 1929: nr 68), vari den föreslog, att för handläggning av stadens idrotts- och badfrågor måtte tills vidare för vinnande av ytterligare erfarenheter inrättas en särskild, under folkskoledirektionen sorterande idrottskommission. Sedan gatunämnden och folkskoledirektionen i yttranden häröver föreslagit, att berörda ärenden måtte uppdragas åt en självständig myndighet, beslöt stadsfullmäktige den 4 mars 1929 att för ändamålet inrätta en Stockholms stads idrottsstyrelse. Instruktionen för den nya styrelsen fastställdes av k. m. t. den 26 april 1929 och trädde i kraft den 1 maj samma år.

Friluftslivets ökade utbredning och behovet av stadens medverkan till främjande och tryg-

gande av befolkningens möjligheter att idka friluftsliv föranledde stadskollegiet att år 1936 tillsätta en särskild friluftskommitté, som den 5 oktober 1938 avgav sitt betänkande (Utl. 1939: nr 65), innehållande en allmän plan för stadens friluftsförfrämjande åtgärder. Genom stadsfullmäktiges beslut den 20 februari 1939 uppdrogs åt idrottsstyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som framlagts i friluftskommitténs betänkande, under benämningen *Stockholms stads idrotts- och friluftsstyrelse*, handhava även stadens friluftsverksamhet. I samband därmed utökades styrelsen till att omfatta sex ledamöter och sex suppleanter mot tidigare fyra ledamöter och fyra suppleanter. Instruktionen för styrelsen i dess utvidgade form fastställdes av överståthållarämbetet den 20 november 1940 och trädde i kraft den 1 december samma år.

Stockholms stads idrotts- och friluftsstyrelse handhar förvaltningen av stadens för idrott, lekar, bad och friluftsverksamhet avsedda anläggningar, i den mån de icke enligt gällande författning eller särskilt beslut av stadsfullmäktige tillhöra annan myndighets förvaltning, samt handlägger övriga härmed sammanhängande frågor, vilkas vård av stadskollegiet åt styrelsen överlämnas. Styrelsen består av, förutom ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, sex andra ledamöter, vilka jämte sex suppleanter för styrelsens ledamöter väljas av stadsfullmäktige för två år i sänder. Styrelsen utser vid början av varje tjänstgöringsår inom sig en vice ordförande. För handläggning av vissa ärenden har styrelsen inom sig utsett särskilda ekonomiska, idrotts- och friluftssdelegerade samt delegerade för instruktions- och ungdomsverksamhet (se sid. 212). Chef för styrelsens kontor och anläggningar är direktören.

För särskilda arbetsuppgifter äger styrelsen påkalla biträde av vederbörande stadsmyndigheter. Sådant biträde lämnas av kammarkontoret med styrelsens bokföring.

Instruktion. Instruktion för Stockholms stads idrotts- och friluftsstyrelse, fastställd av ÖÄ 20 nov. 1940 (Kf 1940: nr 55).

Stat år 1952. Utgifter: driftbudgeten 6,608,685 kr. (därav engångs 737,862 kr.), kapi-

talbudgeten 284,700 kr., lånemedel, i linjen 684,000 kr., inom linjen 442,000 kr., dessutom förlagsmedel 689,850 kr.; inkomster: driftbudgeten 1,384,873 kr.

Idrotts- och friluftsstyrelsens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Berglund, H. J., borgarråd, stadsfullm.; t. 54 05 00 (växel); träffas i stadshuset efter överenskommelse.

Vice ordförande.

Malm, A. B., direktör, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

Edstam, A. M. (Anna-Maja), extra folkskolinspektör, stadsfullm.

Karlsson, Hans G. B., ombudsman, stadsfullm.

***Nordenfelt, B.**, redaktör.

***Wahrolén, J. I.**, direktör.

***Wide, E. E.**, överlärare, stadsfullm.

Suppleanter.¹⁾

***Berggren, T. E. J.**, försäljningschef.

***Claesson, G. H.**, ombudsman.

Elbe, A. M., typograf.

***Fredlund, K. G. G.**, direktör.

Lundström, Å., tjänsteman.

Rahmqvist, K. V., folkskollärare.

Sekreterare (2,640 kr.).

Almgren, E. V., tf. stadsplansekreterare (se sid. 189).

Idrotts- och friluftsstyrelsens delegerade m. m.

Ekonomidelegerade.

Berglund, H. J., ordf.; **Karlsson, Hans G. B.**;

Malm, A. B., vice ordf.; **Rahmqvist, K. V.**;

Wahrolén, J. I.

Friluftsidelegerade.

Berglund, H. J., ordf.; **Claesson, G. H.**; **Edstam, A. M.** (Anna-Maja); **Karlsson, Hans G. B.**; **Nordenfelt, B.**; **Wahrolén, J. I.**, vice ordf.

¹⁾ Enligt styrelsens beslut skola vid förfall för ledamöterna suppleanterna inträda i följande ordning: för ordföranden och ledamöterna hrr **Wide** och **Karlsson**, suppleanterna hrr **Elbe**, **Lundström**, **Claesson**, **Fredlund**, **Rahmqvist** och **Berggren**, för vice ordföranden och ledamöterna fröken **Edstam** och hr **Nordenfelt** suppleanterna hrr **Fredlund**, **Rahmqvist**, **Berggren**, **Elbe**, **Lundström** och **Claesson** samt för ledamöten hr **Wahrolén** suppleanterna hrr **Berggren**, **Fredlund**, **Rahmqvist**, **Elbe**, **Lundström** och **Claesson**.

Idrottsdelegerade.

Berglund, H. J., ordf.; **Berggren, T. E. J.**; **Edstam, A. M.** (Anna-Maja); **Elbe, A. M.**; **Rahmqvist, K. V.**; **Wide, E. E.**, vice ordf.

Delegerade för instruktions- och ungdomsverksamhet.

Wide, E. E., ordf.; **Edstam, A. M.** (Anna-Maja); **Lundström, Å.**; **Nordenfelt, B.**, vice ordf.; direktören.

Styrelsen för Östermalms idrottsplats. (Jfr sid. 213 och 558.)

Ordförande (utsedd av stadskollegiet): **Berglund, H. J.**, borgarråd, stadsfullm.

Övriga ledamöter: **Lundström, Å.**, tjänsteman, direktören hos idrotts- och friluftsstyrelsen (utsedd av idrotts- och friluftsstyrelsen); **Bratt, J. L.**, f. d. kammarrättsråd, **Rude, K. F. R.**, major (utsedd av Sveriges centralförening för idrottens främjande).

Revisorer.

Gemensamma för folkskoleledningen m. fl. (se sid. 357).

Idrotts- och friluftsstyrelsens kontor.

Hantverkargatan 26, 3 tr., K.; t. 54 06 20; expeditionstid: 8,30—11,30, 12,30—16,30 (lördagar och dag före helgdag 8,30—11,30, 12—14).

Stat år 1952. (Styrelsens kontor.) Utgifter: driftbudgeten 562,455 kr., dessutom förlagsmedel 11,750 kr. m. m.

Direktör (B 16).

Magnusson, O. M. R. (förordn. t. o. m. ³¹/s 1955); mottagningsstid efter överenskommelse.

Kansliavdelningen.

Sekreterare (30).

Franzén, R. M.

Kammarsskrivare (20).

Bock, A. S.

Kontorsskrivare (registrator) (13).

Helgstrand, f. Lindblom, E. Iris.

Kontorsskrivare (13).

Engström, Karin M.

Kameralavdelningen.*Kamrerare* (26).

Ljungman, C. G.

Förste kammarskrivare (22).

Lindberg, A.

Amanuenser (18).

Ribæus, f. Spjuth, Eva G.; Löwgren, E. A.

Fem *första kontorsbiträden*, tre *kontorsbiträden*, två *expeditionsvakter*, en *telefonist*.**Tekniska avdelningen.***Arbetschef* (35).

Swenning, R.

Ingenjör (28).

Svenson, B. A.

Ingenjör (26).

Fröling, K. W. F.

Biträdande ingenjör (24).Vakant, *tf.* Söderberg, J.*Underingenjör* (22).Vakant, *tf.* Nyström, N. J. A.*Tekniskt biträde* (20).

Blomkvist, E. V.

Förste verkmästare (21).

Holm, G. H. L.; Eklind, H. A.

Verkmästare (18).

Vakant.

En *mättningsförman*, två *kontorister*, ett *första kontorsbiträde*.**Anläggningar för utomhusidrott.**

I Stockholm finnas f. n. sexton större *idrottsplatser*, nämligen Stadion samt Östermalms, Johanneshovs, Hammarby, Kristinebergs, Stadshagens, Hjorthagens, Zinkensdamms, Enskede, Älvsjö, Aspuddens, Stora Mossens, Ångby, Stora Essingens, Mälarhöjdens och Årsta idrottsplatser. Härtill komma, efter inkorporeringen av förutvarande Spånga socken, Hässelby och Bromstens idrottsplatser samt Spånga idrottsplats (Gläntan). Av dessa äro Stadion och Östermalms idrottsplats anlagda å staten tillhöriga områden samt de övriga belägna å Stockholms stad tillhörig mark. Stadion förvaltas av stadionstyrelsen.

Östermalms idrottsplats, som är anlagd av Sveriges centralförening för idrottens

främjande, förvaltas — i enlighet med av stadsfullmäktige för beviljande av anslag till idrottsplatsens ombyggnad föreskrivet villkor — av en särskild styrelse, i vilken stadskollegiet utser en ledamot, tillika ordförande, samt idrotts- och friluftsstyrelsen och centralföreningen vardera två ledamöter (jfr ovan sid. 212). Styrelsens förvaltning skall vara underkastad revision av stadens revisionskontor och två revisorer, av vilka idrotts- och friluftsstyrelsen och centralföreningen vardera utse en.

Staden lämnar ett årligt bidrag till kostnaderna för underhåll och skötsel av idrottsplatsen, under villkor att stadens skolgård tillförsäkras viss dispositionsrätt till densamma (jfr sid. 558).

Hammarby idrottsplats, som är belägen å ett staden tillhörigt område invid Hammarbyleden, är utarrenderad till Hammarby idrottsförening, som har att på egen bekostnad underhålla idrottsplatsen med byggnader och övriga anläggningar. Staden lämnar årligt bidrag till idrottsplatsens underhåll, under villkor att viss skolgård beredes kostnadsfritt tillträde till densamma (jfr sid. 558).

Kristinebergs, Stadshagens, Hjorthagens, Zinkensdamms, Johanneshovs, Enskede, Älvsjö, Aspuddens, Stora Mossens, Stora Essingens, Mälarhöjdens, Ångby och Årsta idrottsplatser (se sid. 214), vilka tillkommit medelst å stadens stat anvisade anslag, förvaltas av idrotts- och friluftsstyrelsen. I fråga om idrottsplatserna inom Spånga skötes driften av lokala idrottsföreningar med ekonomiskt stöd av styrelsen.

Förutom nu nämnda idrottsplatser finnes ett antal *idrottsplaner*, bland vilka de i Vasaparken samt invid Matteus, Johannes och Skarpnäcks skolor och vidare de i Bellevueparken, Tantolunden, Traneberg, Blommensberg, Midsommarkransen, Örby, Långbrodal, Stureby, Södertörn, Södra Hammarby, Olovslund, Riksby, Tallkrogen, Gubbängen, Västberga, Hägersten och Gröndal äro de största. Därför har idrotts- och friluftsstyrelsen lämnat ekonomiskt bidrag till idrottsorganisationer, vilka anlagt idrottsplaner på mark, som avgiftsfritt eller mot lågt arrende upplåtits av staden. För idrottsutövning användas även de *bollplaner*, som äro belägna i stadens parker, i koloniträdgårdsområdena, vid folkskolorna eller å andra lämpliga ställen. Genom arbetslöshetsnämndens försorg hava bollplaner anlagts i koloniträdgårdsområden i Svedmyra, Årsta och Åkeshov III. Sammanlagda antalet idrotts- och bollplaner, som äro i bruk, utgör omkring 40 st. I samband med visst markavtal mellan kronan och staden har på Ladugårdsgärdet mark ställts till förfogande för idrottsändamål. Under 1948—1949 har här iordningställt ett *sportfält* om c:a 60,000 m², vilket invigdes i samband med Lingiaden sommaren 1949. Det av idrotts- och friluftsstyrelsen sedan den 1 januari 1947 förvaltade

Skarpnäcks flygfält har intill 1949 varit upplåtet för glid- och segelflygverksamhet samt för motortävlingar. Under 1948 har inom flygfältets område dels uppförts provisoriska omklädnadsutrymmen dels också anskaffats monteringsbara anordningar för olika bollspel. Invigning av flygfältet som sportfält för allmänheten ägde rum den 15 maj 1949.

Staden har under senare år medverkat till anläggandet av *tennisbanor*, ehuru i begränsad utsträckning och endast med avseende på utebanor. Vid det av staden anordnade Eriksdalsbadet finnas sex dylika banor, vilka i likhet med anläggningen i övrigt äro utarrenderade till sim- och idrottsklubben Hellas (se sid. 215). Tre tennisbanor i Södra Ångby äro av staden utarrenderade till Ångby tennisklubb, två i Hjorthagen till Stockholms korporationsidrottsförbund. Å området för Kristinebergs idrottsplats finnas tio tennisbanor i enskild ägo. Därjämte hava anlagts fem tennisbanor i Smedslätten, tre i Enskede, tre i Mälarhöjden, två vid Flatenbadet samt en vid Älvsjö idrottsplats (se sid. 215), vilka anläggningar förvaltas av idrotts- och friluftsstyrelsen och upplåtas dels till tennisorganisationer, dels direkt till allmänheten. Ytterligare en tennisbana finnes i Gustav Adolfsparken samt en i Hässelby.

Uppgifter angående avgifterna å ifrågavarande anläggningar kunna erhållas å idrotts- och friluftsstyrelsens kontor.

Genom styrelsens försorg anordnas *skridskobanor* dels å vissa av styrelsens idrottsplatser och bollplaner, dels i parker, dels också vid sådana stadens folkskolor, som äro belägna på större avstånd från de allmänna skridskobanorna. Under vintersäsongen anläggas omkring ett hundratal sådana banor. Dessutom lämna staden bidrag till anordnande av ett antal för allmänheten upplåtna, enskilda skridskobanor under villkor att barn i stadens skolor hava fritt tillträde till banorna (jfr sid. 558). På idrottsplatser och annorstädes iordningställas tolv ishockeybanor med belysnings- och andra anordningar. Vidare underhållas omkring ett hundratal kalkbackar i stadens parker och förstäder.

Stat år 1952. (Idrottsplatser m. m.) Utgifter: driftbudgeten 2,799,941 kr. (däruv engångs 362,350 kr.), kapitalbudgeten 90,700 kr., av länemedel i linjen 600,000 kr.; inkomster: driftbudgeten 163,073 kr.

Förste kammarskrivare (22).

(Idrottsplatsinspektör.)

Dahlin, T. J.

Amanuens (18).

Wistedt, J. H.

Två kontorister, ett kontorsbiträde.

Idrottsplatser.¹⁾

Kristineberg.

Kristineberg, K.; t. 50 95 15.

Stora Essingen.

Essingestråket, K.; t. 53 97 90.

Föreståndare (17).

Hertzell, S. E. T., för Kristinebergs och Stora Essingens idrottsplatser.

Stadshagen.

Stadshagen, K.; t. 50 05 25.

Vasaparken.

T. 30 30 66.

Föreståndare (17).

Eriksson, A. L., för Stadshagens idrottsplats och Vasaparkens bollplan.

Hjorthagen.

Jägmästargatan, Hjorthagen; t. 61 05 01.

Matteus bollplan.

Vanadisvägen 14, Va.; t. 31 55 55.

Föreståndare (17).

Ekberg, A. O., för Hjorthagens idrottsplats och Matteus bollplan.

Zinkensdamm.

Ringvägen 16, Sö.; t. 42 24 90.

Föreståndare (17).

Bengtson, K. A.

Johanneshov.

Nynäsvägen, Enskede; t. 48 20 70.

Årsta.

Sköntorpsvägen, Johanneshov; t. 48 47 34.

Föreståndare (17).

Nilson, G. A., tjl., ff. Ryttsse, K. E. V., för Johanneshovs och Årsta idrottsplatser.

Enskede.

Handelsvägen, Enskede; t. 49 16 85.

Föreståndare (17).

Bastholm, E. A.

Älvsjö.

Huddingevägen, Älvsjö; t. 47 12 33.

Föreståndare (17).

Nylander, E. T.

Aspudden.

Aspudden, Hägersten; t. 45 05 75.

Föreståndare (17).

Stråhle, B. E. R.

¹⁾ Idrottsanläggningar i Spånga (se sid. 213) äro ej medtagna i denna förteckning.

Mälarkhöjden.

Södertäljevägen, Hägersten; t. 46 11 18.

Föreståndare (17).

Crammer, C. H. V.

Stora Mossen.

Västerled, Bromma; t. 25 35 27.

Föreståndare (17).

Björkman, E. G.

Ängby.

Vultejusvägen, Bromma; t. 37 36 72.

Föreståndare (17).

Carlson, G. E. H.

Sportfält.

Skarpnäck;

t. 59 09 02.

Föreståndare (17).

Hertzell, N. G. (se även sid. 220).

Ladugårdsgärdet;

t. 61 06 40.

Tennisbanor.

Smedslätten.

*Alviksvägen—Djurklövägen, Bromma;
t. 25 05 22.*

Hjorthagen.

Jägmästargatan, Hjorthagen; t. 60 83 83.

Enskede.

Handelsvägen, Enskede; t. 49 16 85.

Älvsjö.

Huddingevägen, Älvsjö; t. 47 12 33.

Mälarkhöjden.

Södertäljevägen, Hägersten; t. 46 11 18.

Flatenbadet.

Stockholm 20; t. 93 01 00.

Bad, lokaler för inomhusidrott samt föreningslokaler.

I Stockholm finnas åtta större friluftsbad, nämligen friluftsbadet i Vanadislundens samt baden vid Tranebergsbro, Eriksdal, Solvik (Smedslätten), Flaten, Älvsjö, Mälarkhöjden och Södra Ängby. Dessutom finnas friluftsbad vid Vårby i Huddinge och vid Erstavik i Nacka ävensom ett strandbad i Hässelby och ett vid Lövsta i Spånga. Ett mindre kallbadhus med två bassänger finnes vid

Kyrksjön i Bromma. Vidare hava mindre strandbad anordnats å Stora Essingen, vid Långsjön i Brännkyrka, å Farstanåset, å Kungsholmen vid Essingesundet samt i Gröndal. De två sistnämnda äro emellertid stängda tills vidare på grund av vattnets beskaffenhet. Därför har staden tillgodoseett behovet av varmbadanläggningar i vissa, framförallt mera avlägset belägna stadsdelar genom anläggningar i Aspudden, Älvsjö, Mälarkhöjden, Hjorthagen, Hässelby, Bällstalund, Örby, Enskede och Storkyrkoförsamlingen samt en flytande badanläggning vid Liljeholmsviken. En större varmbadanläggning har inrymts i Forsgränska medborgarhuset. Samtliga nämnda badanläggningar äro ställda under idrotts- och friluftsstyrelsens förvaltning.

Vanadisbadet, beläget i Vanadislundens, är ett bassängbad med renat och uppvärmt vatten. Det sistnämnda möjliggör längre badsäsong än vid övriga friluftsbad, nämligen från mitten av maj till omkring mitten av september. Tidigare under vårsäsongen kan badet hållas öppet för solbad med dusch.

Tranebergssbadet, nära Tranebergsbrons östra landfäste, är ett strandbad utarrenderat till enskild organisation.

Eriksdalsbadet är anordnat å en staden tillhörig, förut av vattenledningsverket disponerad tomt med användande av där befintliga forna filterbassänger m. m. Badet är utarrenderat till sim- och idrottsklubben Hellas. Stadsfullmäktige beslöt år 1938 anläggandet av ett nytt friluftsbad i Eriksdalslundens i huvudsaklig överensstämmelse med ett av styrelsen framlagt förslag. Detta beslut har emellertid ännu ej kunnat genomföras.

Kallbadhuset vid Kyrksjön i Bromma är utarrenderat.

Flatenbadet, beläget vid sjön Flaten i Enskede, är Stockholms största strandbad med en badstrand av c:a 1,200 meters längd. Inom anläggningen finnas även två tennisbanor, idrotts- och lekfält samt lägerlivsområde. Sedan sommaren 1935 anordnas vid badet särskilda bad för barn. Barnen färdas under tillsyn av ledare till och från badet i abonnerade bussar. Vid badet anordnas simundervisning och lekar, varjämte varje barn erhåller en portion mjölk och bröd. Liknande verksamhet förekommer vid Lövstabadet på initiativ av Spånga församling med bidrag av staden.

Älvsjöbadet invid Huddingevägen i Älvsjö är ett bassängbad med renat vatten.

Mälarkhöjdens friluftsbad vid Jakobsberg i Sättravägens förlängning omfattar förutom strandbadet även ett lägerlivsområde.

Vårbybadet är ett strandbad i Mälaren vid Vårbyfjärden. Badet är tills vidare stängt. Erstaviksbadet är ett strandbad vid Erstavikens norra strand.

Solviksbadet nära Smedslätten är ett strandbad vid Mälaren.

IFS

Ängbybadet är ett strandbad i Södra Ängby.

Inom Spånga finnes ett mindre strandbad i Hässelby vid Mälaren, dessutom ett vid Lövså till Spånga ungdomsgård.

Forsgrönska badet, som togs i bruk hösten 1939, är ett gemensamhetsbad med en bassäng om $12 \times 33\frac{1}{3}$ meter, bastu- och tvagningsrum samt omklädningsutrymmen för 480 badgäster samtidigt. Vid tävlingar kunna beredas åskådarplatser för omkring 1,000 personer.

Det i Aspudden belägna varmbadhuset inrymmer ett större omklädningsrum, ett tvätt- rum med duschar, en bastu, en 6×15 meter stor simbassäng, en karbadshytt m. m. Ett mindre varmbadhus finnes även i Älvsjö.

Badanläggningarna i Mälarhöjdens, Hjorthagens, Bällstalunds, Örby, Enskede och Storkyrko-församlingens skolor äro vissa tider, då de ej äro erforderliga för skolornas behov, upplåtna för allmänheten. Förvaltningen av dessa bad, i den mån de äro avsedda för allmänheten, handhaves av styrelsen. Dessutom finnes en mindre bastu i Hässelby.

Liljeholmsbadet är ett bassängbad med bastu anlagt på en flytande ponton av betong och förlagt till Liljeholmsviken vid Hornsgatan.

Staden lämnar bidrag till Svenska livräddningssällskapet för anordnande av kostnadsfri *simundervisning* samt *undervisning i livräddning* åt elever vid vissa av huvudstadens undervisningsanstalter (jfr sid. 558).

Idrotts- och friluftsstyrelsen handhar förvaltningen av följande *gymnastik- och idrotts-hallar*.

Eriksdalshallen öppnades hösten 1939. Hallen inrymmer två banor om 22×43 meter resp. 17×38 meter samt en mindre bastu. Antalet åskådarplatser utgör 2,134, varav 1,144 sittplatser. Vid vissa arrangemang kan antalet platser utökas med ytterligare 1,236 sittplatser och 600 ståplatser.

Vasa gymnastikhall är en kommunal gymnastikanläggning avsedd främst för den frivilliga gymnastiken. Hallen är inrymd i Vasa realskolas byggnad. I den mån anläggningen icke tages i anspråk för gymnastik upplåtes densamma för tennis spel.

Forsgrönska gymnastikhallen, som står i direkt förbindelse med Forsgrönska badet är inredd jämväl för handboll och tennis spel. Salens golvyta mäter $16,5 \times 36$ meter. En mindre åskådarläktare rymmer 120 personer.

För gymnastikändamål lämnar staden bidrag till enskilda sammanslutningar (jfr sid. 558).

Stadsfullmäktige hava anvisat medel för anläggande av bad- och idrottslokaler i Ängby läroverk. Hösten 1949 kunde en scoutlokal, fyra kansli- rum för idrottsföreningar, ett mindre sammanträdesrum samt en provisorisk gymnastiksal tagas i bruk. Gymnastiksalen disponeras av läroverket medan övriga lokaler upplåtas av styrelsen till scout- och andra ideella organisationer inom Bromma. Sedan hösten 1948 förhär

styrelsen den s. k. Mejerivillan i Ulvsunda, vilken upplåtes till ideella organisationer för sammanträden.

Stat år 1952. (Idrottshallar och bad.) Utgifter: driftbudgeten 1,833,132 kr. (därav engångs 102,852 kr.); kapitalbudgeten 140,000 kr.; av låneandel inom linjen 420,000 kr.; inkomster: driftbudgeten 910,200 kr.

Badinspektör (26).

Hjort, A. L.; Medborgarhuset, Medborgarplatsen, Sö.; t. 42 00 06.

Ett första kontorsbiträde, ett kontorsbiträde, en expeditionsvakt.

Varmbad.

Forsgrönska badet.

Medborgarhuset, Medborgarplatsen, Sö.; t. 40 11 02 (kontor), 40 07 05 (kassan).

Två förste badmästare, en siminstruktör, sex badmästare, sju badassistenter, två kassörskor, en förrådsföreståndarinna samt städerskepersonal och tillfällig timavlönad personal.

Liljeholmsbadet.

Liljeholmsviken (vid Hornstull), Sv.; t. 40 71 58.

En förste badmästare, en badmaskinist, två kassörskor.

Älvsjö varmbadhus.

Johan Skyttes Väg 232, Älvsjö; t. 47 17 20.

En badföreståndarinna.

Aspudsbadet.

Schlytersvägen 53, Högersten; t. 45 00 11.

En badmaskinist (tillika badmaskinist i Älvsjö varmbadhus), en badföreståndarinna.

Mälarhöjdsbadet.

Mälarhöjdens nya folkskola, Högersten.

En baderska, en maskinskötare.

Hjorthagsbadet.

Värtans nya folkskola, Värtan.

En baderska, en maskinskötare.

Bällstalundsbadet.

Bällstalunds folkskola, Mariehäll.

En baderska, en maskinskötare.

Örbybadet.

Örby folkskola, Älvsjö.

En baderska, en maskinskötare.

Enskedebadet.

Enskede folkskola, Stockholmsvägen 30, Enskede.

En baderska, en maskinskötare.

Storkyrkans folkbad.

Storkyrkans folkskola, Svartman-gatan 22 C, C.

En baderska.

Hässelby bastu.

Brändövägen 7, Hässelby.

Friluftsbad.

Vanadisbadet.

Vanadislunden (ing. från Sveavägen), Va.; t. 30 12 11.

Under badsäsongen en badföreståndare, en biträdande badföreståndare, två sim-lärare, tre kassörskor, en förrådsföreståndarinna, tre garderobsvakter samt städerskepersonal och tillfällig timavlönad personal.

Tranebergsbadet.

Fredhäll (vid Snoilskyvägen), K. Utarrenderat (se sid. 215).

Eriksdalsbadet.

Eriksdalslunden (ing. från Ringvägen 96), Sö.; t. 41 11 38.

Utarrenderat (se sid. 215).

Flatenbadet.

Stockholm 20; t. 93 01 00.

Under badsäsongen en badföreståndare, tre simlärare.

Barnbadet; t. 93 02 35.

Farstanäsens friluftsbad.

Södertörns villastad; t. 94 14 45.

Älvsjöbadet.

Invid Huddingevägen, Älvsjö; t. 47 15 07.

Under badsäsongen en badföreståndare, två simlärare, två kassörskor, två garderobsvakter samt städerskepersonal och tillfällig timavlönad personal.

Långsjöns friluftsbad.

Sjöstigen (invid Långsjöplan), Älvsjö; t. 47 21 60.

Under badsäsongen en badföreståndare, en simlärare.

Mälarhöjdens friluftsbad.

Nordväst om Jakobsbergs gård, Hägersten; t. 46 12 71.

Under badsäsongen en badföreståndare, tre simlärare.

Vårbybadet.

Vårby; t. 46 73 01.

(Badet stängt.)

Gröndalsbadet.

1 kv. Bommen vid Sjöbjörnsvägen, Gröndal, Sv.

(Badet stängt.)

Solviksbadet.

Smedslätten, Bromma; t. 25 04 00.

Under badsäsongen en badföreståndare, tre simlärare.

Ängbybadet.

Färjestadsvägen (Södra Ängby), Bromma; t. 37 08 76.

Under badsäsongen en badföreståndare, tre simlärare.

Erstaviksbadet.

Vid Erstavikens norra strand, 20 min. gångväg från Solsidans station; t. 17 10 90.

Under badsäsongen en badföreståndare, en simlärare.

Stora Essingens friluftsbad.

Invid Oxhålsхамnen å öns västra sida; t. 51 63 51.

Under badsäsongen en badföreståndare, en simlärare.

Essingesundets friluftsbad för damer och barn.

Å Kungsholmslandet nordväst om bron till Lilla Essingen.

(Badet stängt.)

Hässelbybadet.

(»Allmänna badet»); t. 38 14 31.

En simlärare.

Lokaler för inomhusidrott.

Eriksdalshallen.

Ringvägen 70, Sö.; t. 43 88 90 och 43 89 15 (biljettbeställn.), 42 00 06 (föreståndaren), 43 91 18 (huvudkassören).

Tre vaktmästare, städerskepersonal och tillfällig timavlönad personal.

Vasa gymnastikhall.

Hälsingegatan 4, Va.; t. 30 46 74.
En vaktmästare.

IF Forsgrénka gymnastikhallen.
Medborgarhuset, Medborgarplatsen, Sö.;
t. 40 11 02.
Två biträden.

Friluftss-, instruktions- och ungdomsverksamhet.

För att tillgodose stadens invånares behov av markutrymmen för friluftsliv har staden inköpt stora områden. Under styrelsens förvaltning stå friluftsområdena Tyresta, Äva, Flatensområdet med Orhem, Farstanåset och Liljedal, Finnhamn och Grinda ävensom fyra mindre sådana områden i Mälarhöjden, Hökarängen och Södra Ängby.

Tyresta i Österhaninge socken omfattar 1,416 hektar, varav 1,320 hektar utgöras av skogsmark jämte mossar och kärr samt cirka 50 hektar sjöar och vattendrag. Egendomen är belägen cirka 20 km sydost om staden. Den utnyttjas sommar- och vintertid i främsta rummet för vandringar och utflykter till fots och på skidor. I Tyresta by finnes en raststuga, den s. k. Dahlgrensgården, som drives i Svenska Turistföreningens regi, där en servering hålls öppen sön- och helgdagar. I stugans stora kök finnes möjlighet att värma och laga mat. Raststugan rymmer även 18 platser för övernattnig. Den s. k. Janssonsgården i byn har upplåtits såsom scoutstuga. Vidare finnes en bastu, öppen under söndagar kl. 14—17. Äva i Tyresö kommun, beläget på ett avstånd av 25 km fågelvägen från Stockholm, omfattar 860 hektar och utnyttjas för bad, fiske, camping, cykelturer, vandringar och skidåkning.

Flatenuområdet med Orhem ligger helt iunaför stadsgränsen i sydost och omfattar cirka 400 hektar. Markerna öster om Flatensjön utnyttjas för bad och camping, medan Orhem väster om sjön användes såsom strövmråde. Farstanåset, som omfattar 43 hektar och är beläget på sjön Magelungens södra strand, utnyttjas såsom ett allmänt tältområde. Fem föreningsstugor finnas uppförda där. Liljedals friluftsområde på Ekeröns norra strand ett par mil väster om staden utgöres av ett skogsområde om cirka 40 hektar och utnyttjas för camping, bad och fiske samt såsom uthamn för småbåtar. De mindre områdena vid Mälarhöjden, Hökarängen och Södra Ängby med en areal av tillhoppa ungefär 50 hektar användas såsom tältområden.

Egendomen Finnhamn är belägen öster om Ingmarsö vid Husaröleden och omfattar ett antal öar med tillsammans en areal av 90 hektar. Grinda ligger utmed segelleden till Sandhamn mellan Värmdö och Ljusterö och innehåller en total areal av cirka 160 hektar. Båda dessa skärgårdsegendomar utnyttjas av semesterande stockholmare men äro även replipunkter för utflykter över veckosluten. Särskilda anordningar

finnas för att underlätta förankring av småbåtar. Till egendomarna höra även fiskevatten, som allmänheten får utnyttja för nöjesfiske. Genom en donation har staden år 1949 blivit ägare till Särso om 10 hektar omedelbart norr om Finnhamn.

Förutom nu nämnda områden under styrelsens förvaltning finnas även ett antal andra områden, där styrelsen har möjligheter att vidtaga åtgärder till främjande av stockholmarnas friluftsliv. Staden äger samtliga aktier i fastighetsaktiebolaget Nacka (se sid. 519), vilket förvaltar Nacka friluftsområde, beläget omedelbart intill stadens sydöstra gräns. Egendomen omfattar 716 hektar. På området hava två föreningsstugor, Hellasgården och Hammarbystugan, uppförts med bidrag från staden. För friluftsliv utnyttjas även Kanaans friområde utefter Mälarens strand i Hässelby med en areal av ca 200 hektar, egendomarna Skärholmen och Vårby om sammanlagt ca 200 hektar, egendomen Ågesta söder om sjön Magelungen om ca 1,000 hektar samt egendomen Norrga om ca 200 hektar vid sjön Getaren i Grödinge socken.

Gålön är stadens största friluftsområde med en areal av 1,820 hektar. Ön har fastlandsförbindelse och är belägen cirka 30 km sydost om Stockholm. På grund av områdets stora areal och omväxlande natur kunna här skilda behov av rekreation och friluftsliv i stor utsträckning tillgodoses. Styrelsen har hittills kunnat iordningställa en friluftsgård och en övernattningsstuga för allmänheten vid Badhusviken, en övernattningsstuga vid Frönäsudd, en semesterstuga vid Havtornsudd, ett tältområde för allmänheten och ett för föreningar på södra delen av ön, samt ställt mark till förfogande för en föreningsby vid Hasslinge.

På de av staden år 1949 förvärfade egendomarna Rånö å cirka 450 hektar vid Mysingen öster om Nynäshamn och Nätarö å 550 hektar ett par km söder därom ha de byggnader, som ej behövas för jordbruksdriften iordningställt och utrustats för semesterändamål och tältområden för allmänheten anordnats. På Rånö ha dessutom tillfälliga övernattningsmöjligheter ordnats i tält och ombord på ett förhyrt fartyg.

Innanför stadsgränsen ligger tre mindre friområden, nämligen Judarnsreservatet, Kanaasområdet samt naturkorridoren från Skanstull öster ut förbi Lilla Sickla mot Nacka friluftsservat å tillhoppa cirka 250 hektar. Den kronan tillhöriga egendomen Fjärdilång i södra skärgården med en areal av cirka 350 hektar har efter viss ekonomisk förbindelse från stadens sida av kronan avsetts såsom en naturallmänning för stadsinvånarnas behov.

Den friluftsmark, som staden hittills förvärfvat, belöper sig till ca 6,900 hektar på fastlandet och 2,500 hektar i skärgården, vilket med nuvarande befolkningsantal i staden om 720,000 invånare motsvarar cirka 130 m² per invånare.

Styrelsen har på olika platser i skärgården anordnat 16 *gäststugor* för självhushåll i likhet med fastlandets vandrarhem. Gästerna ha tillgång till roddbåtar och på flertalet håll även möjlighet till fiske. Stugorna upplåtas direkt av vederbörande gårdsägare under höst och vår, vissa stugor även under vintern. På Fjärdlång stå gäststugor öppna för allmänheten även under sommaren. Priset för bäddplats varierar mellan 1,50 och 2 kronor jämte extra avgift för värme och köksbränsle, vardera vanligen 50 öre per person och dygn.

På Grinda och Finnhamn har styrelsen iordningställt *semesteranläggningar*, omfattande dels byggnader för pensionatörrelse och dels stugor för självhushåll. I pensionatörernas skola besökande beredas helinackordering (kost och logi) eller enkelt nattlogi (vandrarmhem) eller möjlighet att intaga enkasta måltider. Anläggningarna hava upplåtits till Folkrelsernas rese- och semesterorganisation (Reso). På Grinda har det s. k. Södra Torpet tillbyggt med förlägnings- och matsalsbyggnader och anordnats såsom ett ungdomsläger för flickor. På Finnhamn har ett liknande läger för pojkar anordnats.

I april 1949 invigdes segelfartyget af Chapman såsom Stockholms första permanenta *vandrarhem*. Fartyget, som ligger förankrat på Stockholms ström vid Skeppsholmen, har upplåtits till Svenska Turistföreningen för ändamålet.

För att främja *roddidrotten* har styrelsen till vissa klubbar upplåtit ett antal kapproddbåtar att användas för motions- och långfärdsrodd. Vederbörande klubb är skyldig att i den mån båtarna icke utnyttjas av klubbens medlemmar mot viss avgift upplåta båtarna till andra roddintresserade, oberoende av om de äro anslutna till roddförening eller icke. Roddklubben är även skyldig att utan ersättning låta deltagare i styrelsens nedannämnda ungdomsverksamhet förfoga över båtarna.

Styrelsen har även iordningställt en roddbassäng i Östra realläroverket för inomhusträning och upplåtit densamma till Svenska roddförbundets mellersta kretsstyrelse utan ersättning. En permanent roddbana har anordnats i norra Brunnsviken. För allmänhetens nöjesrodd uthyras 25 roddbåtar, förlagda till Råambshov och Årsta.

Vid Drevviken ha sex byggnader iordningstänkts såsom föreningsgårdar, vilka tillsammans bilda »Drevvikens idrottsby». Fem av dem ha uthyrts till enskilda föreningar medan den sjätte upplåtes för enkasta tillfällen till olika idrottsföreningar eller andra sammanslutningar. Varje stuga omfattar vardagsrum, sovrum för 8 personer och kök. Ett byaråd handhar idrottsbyns interna angelägenheter.

Vid Enskede idrottsplats och i Fagersjö finnas *sportstugor*, till vilka allmänheten har tillträde. Sportstugan vid Enskede idrottsplats inrymmer samlingsrum, omklädnads- och hobby-

lokaler. Den är upplåten till Enskede ungdomsråd. Dessutom upplåtas föreningsstugor vid Skärholmen m. fl. platser.

För att bereda den lägerlivsidkande allmänheten tillfälle till ordnad *camping* och för att koncentrera ett större antal av dess utövare till för ändamålet lämpliga platser i Stockholms omgivningar har staden till deras förfogande ställt särskilda *lägerlivsområden*, där vissa för ändamålet erforderliga anordningar vidtagits. Sådana lägerlivsområden finnas för långtidstältning invid sjöarna Platen (jfr sid. 218) och Älten, invid Mälärhöjdens friluftsbad, å Farstanäset vid sjön Magelungen, vid Hökarängen, vid Nibbla å Ekerö och å skärgårdsreservaten Finnhamn, Grinda, Rånö, Nätarö och Gälö. För korttidstältning finnas dessutom lägerlivsområden för turister vid Slätten i Mälärhöjden och vid Södra Ångby i närheten av Ångbybadet. Från och med år 1940 registreras på alla lägerlivsområden samtliga tältande och varje tältinnehavare har att erlägga en mindre tältningsavgift.

Styrelsen har anordnat en *kanotled* å en längd av 20 km samt *cykelstigar* söder om staden å samma längd.

Av Föreningen för skidloppningens och friluftslivets främjande hava, delvis i samarbete med andra organisationer, anlagts *skidbackar* vid Fiskartorpet ävensom en större sportstuga, vilken under hela året är avgiftsfritt tillgänglig för den idrottsutövande allmänheten. Till föreningens verksamhet lämnar staden bidrag (jfr sid. 558). Å styrelsens stat äro medel upptagna för underhåll och drift av skidbackar, därav en i Tantolunden, två i Enskede, en i Älvsjö, en i Blommensberg, två i Stadshagen, en vid Stora Mossen i Bromma samt en vid Rosendal på Djurgården ävensom av smärre skid- och teknikbackar i stadens parker och ytterområden. Inom staden och dess närmaste omgivningar anordnas ett antal *skidspår* till en sammanlagd längd av 350 km.

För att möjliggöra orienteringsloppning ha permanenta orienteringsleder upplagts med fasta orienteringspunkter till växlande antal inom olika terrängområden i Stockholmstrakten.

Styrelsen ställer vissa staden tillhöriga vattenområden till stockholmarnas förfogande för *amatörfiske*. Genom olika fiskevårdande åtgärder ökas fiskebeståndet. 11,000 fiskekort tillhandahölls allmänheten under år 1951 för rätt till fiske i ett trettiotal vatten i Mälaren, Salt-sjön och insjöar i Stockholms närmaste omgivningar.

Styrelsen förvaltar samtliga staden tillhöriga *hamn- och uppläggningsplatser* för småbåtar.

En omfattande *instruktions- och ungdomsverksamhet* bedrivs av styrelsen. För att intressera den till klubbar ej anslutna ungdomen för idrottsutövning på fritiden drives en speciell idrottspropaganda bland sådan ungdom. Med

IFS

hjälp av kända idrottsmän samt ungdomsledare utom idrottens krets anordnar styrelsen instruktionsverksamhet i fri idrott på idrottsplatserna, utbildning av ledare och instruktörer inom skilda idrottsgrenar, friluftsgymnastik och sportledarverksamhet för sådan ungdom. Styrelsen vidtager även åtgärder för främjande av scoutverksamheten bland annat genom ovannämnda lägerverksamhet vid Finnhamn och Grinda. Deltagandet är avgiftsfritt. Ungdomen samlas stadsdelsvis och organiseras i olika bollsierier samt till tävlingar i fri idrott m. m. Sportledarnas främsta uppgift är att väcka intresse för idrotts- och friluftsliv hos den utanför idrottsföreningarna stående ungdomen, organisera och leda övningar av olika slag samt söka medverka till att deltagarna gå in som medlemmar i föreningar.

I syfte att åstadkomma ett effektivare utnyttjande av skolornas obligatoriska friluftsdagar ställer styrelsen kunniga ledare till lärarnas förfogande. Därjämte anordnas ett stort antal permanenta terrängbanor, orienteringsleder, miniatyriorienteringsbanor, punktorienteringsbanor m. m. på lämpliga terrängområden inom staden eller dess närmaste omgivningar. I samarbete med skid- och friluftsförbundet samt turistföreningen m. fl. anordnar styrelsen under sportlovet utflykter och utfärder samt instruktion i vinteridrottens olika grenar.

Styrelsen söker slutligen att i möjligaste mån stödja idrotts- och friluftsförbundens organisationerna med kontanta bidrag ävensom genom att ställa instruktörer till deras förfogande.

Stat år 1952. (Friluftsverksamhet, ungdomsverksamhet m. m.) Utgifter: driftbudgeten 1,413,157 kr. (därav engångs 270,735 kr.), kapitalbudgeten 54,000 kr., av länmedel, i linjen 84,000 kr., inom linjen 22,000 kr.; inkomster: driftbudgeten 311,600 kr.

Friluftssintendent (30).

Thor, E. V.

Förste sportledare (22).

Vakant.

Amanuens (18).

Norström, Ebba M.

Båttillsyningsman (17).

Tebelius, B. G.

Tillsyningsman (17)

(för lägerlivsområden).

Karlström, K. S.

Tillsyningsman (16)

(för fiske).

Hemming, B. O.

Friluftsassistent (13).

Öst, N. O.

Ett första kontorsbiträde, två kontorsbiträden.

Lägerlivsområden.

Flaten och Älten.

Flatenbadet, Stockholm 20; t. 93 01 00.

Föreståndare (17).

Hertzell, N. G. (se även sid. 215).

Mälarhöjden.

Mälarhöjdens friluftsbad vid Jakobsberg i Sättravägens förlängning; t. 46 12 71.

Farstanäset.

Södertörns villastad; t. 94 14 45.

Liljedal.

Ekerö socken; t. 0756 + 200 28.

Friluftsområden.

Tyresta och Åva.

Österhaninge socken; t. 97 02 50.

Tillsyningsman (12).

Helgöstad, G. E.

Nacka, Orhem och Drevviken.

Tel. 93 05 68.

Tillsyningsman (12).

Ringblom, S.

Skärgårdsreservat.

Finnhamn.

Ljusterö socken; t. Ingmarsö 2.

Grinda.

Värmdö socken; t. 0764 + 490 72.

Gålö.

Österhaninge socken; t. Gålö 1 06.

Nåtarö.

Utö socken; t. Nynäshamn-Nåtarö 0.

(Endast sommartid.)

Rånö.

Utö socken; t. Dalarö 570 85.

Vid idrottsstyrelsen har under 1951 antalet sysselsatta arbetare varit i medeltal 139 st.

Stockholms stads civilförsvarsnämnd.

Civilförsvarsnämnden.

Bolinders Plan 3 (postadress: postfack, Stockholm 8); t. 222020 (växel). Nämnden sammanträder som regel första tisdagen i varje månad.

Enligt civilförsvarskungörelsen den 14 september 1944 tillkommer civilförsvaret: a) att planlägga och i enlighet med meddelade föreskrifter verkställa erforderliga åtgärder för civilbefolkningens samt anläggningars, byggnaders och annan egendoms skyddande mot fientliga anfall, särskilt flyganfall, även som mot spioneri och sabotage; b) att ingripa mot sådan brand eller skada, som förorsakas av fientlig verksamhet, även som i övrigt begränsa eller lindra följderna av dylik verksamhet; c) att under krig och, i den mån k. m:t därom förordnar, vid krigsfara ingripa jämväl mot annan brand eller skada än sådan, som förorsakas av fientlig verksamhet; d) att planlägga och genomföra undanförsel och förstöring, i den mån sådan verksamhet inte enligt vad därom är eller kan vara bestämt åvilas annan myndighet än civilförsvarsmyndighet; e) att, i den mån k. m:t därom särskilt förordnar, vidtagna åtgärder för omhändertagande av en mera omfattande flyktingström; samt f) att i övrigt handhåva sådan på det allmänna ankommande civil verksamhet för rikets försvar, som inte enligt vad därom är eller kan vara föreskrivet åvilas annan myndighet än civilförsvarsmyndighet.

Riket indelas i civilförsvarsområden. Stockholms stad tillhör Stockholms civilförsvarsområde, i vilket förutom staden ingår Sundbyberg, Solna, Nacka, Saltsjöbaden, Lidingö samt Hudinge.

Den centrala ledningen av civilförsvaret utövas under k. m:t av civilförsvarsstyrelsen. Inom varje län handhar länsstyrelsen ledningen av civilförsvaret. Länsstyrelsens uppgift har i civilförsvarskungörelsen närmare angivits så, att å densamma ankommer att leda och övervaka planläggningen av civilförsvaret samt att tillse att statliga och kommunala myndigheter samt enskilda fullgöra sina skyldigheter i enlighet med verkställd planläggning. Länsstyrelsen har vidare att anordna övningar m. m. samt att

leda och övervaka civilförsvarsutbildningen. I Stockholm ankomma dessa uppgifter å överståthållarämbetet. Inom ämbetet har civilförsvarsdirektören att närmast under kanslidirektören å andra kansliavdelningen svara för uppgifternas fullgörande (se sid. 6). Den omedelbara ledningen av civilförsvaret inom varje civilförsvarsområde tillkommer civilförsvarschefen, vars uppgifter i stort sett angivas med samma ordalag som ifråga om länsstyrelse. De grundläggande bestämmelserna rörande civilförsvarets omfattning och beskaffenhet inom varje civilförsvarsområde skola upptagas i en organisationsplan. Förslag till sådan plan skall upprättas av civilförsvarschefen i samråd med den eller de civilförsvarsnämnder, som finnas inom civilförsvarsområdet. Över förslaget skola de, som i allmänhet utöva kommunernas beslutanderätt, erhålla tillfälle att yttra sig. Organisationsplan skall därefter fastställas av länsstyrelsen. I den mån kostnaderna för civilförsvaret icke täckas av statsmedel, skola de årligen fördelas mellan kommunerna inom ett civilförsvarsområde i förhållande till det antal skattekonor och skatteören, som inom varje kommun eller del av kommun påförts de skattskyldiga vid nästföregående års taxering till allmän kommunalskatt. Påstår kommun, att särskilda skäl finnas för annan fördelningsgrund, åger länsstyrelse (överståthållarämbetet) förordna huru fördelningen skall ske.

Det åligger kommun att i enlighet med den ändring i civilförsvarslagen den 15 juli 1944, som trätt i kraft den 1 juli 1949 bl. a. att genom sina myndigheter lämna civilförsvarschefen biträde i sådana frågor rörande civilförsvaret som hava samband med de särskilda myndigheternas verksamhetsområden, att jämlikt gällande organisationsplan inrätta och utrusta allmänna skyddsrum samt vidtagna andra byggnadsanordningar även som reservanordningar för vatten-, gas- och elektricitetsförsörjningen samt att utföra källarrumsgenombrott för allmänna och enskilda skyddsrum.

De kommunen åvilande uppgifterna med avseende å civilförsvaret skola handhåvas av en civilförsvarsnämnd.

Stadsfullmäktige beslöt den 18 december 1944 att tillsätta *Stockholms stads civilförsvarsnämnd*. Denna nämnd skall enligt samma beslut

bestå av fem ledamöter, av vilka minst en skall vara kvinna. För varje ledamot skall utses en ersättare. Uppdraget skall gälla för fyra år. Avgår ledamot eller ersättare under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, skall fyllnadsval anställas för återstående tid. Civiltförsvarschef må ej vara ledamot eller ersättare i civiltförsvarsnämnd, ej heller den som icke uppnått tjugutre års ålder eller som icke råder över sig och sitt gods. Ledamot eller ersättare må kunna avsäga sig uppdraget: a) om han icke är boende inom kommunen; b) om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att fullgöra uppdraget; c) om han efter fyra års tjänstgöring som ledamot i nämnden är i tur att därifrån avgå samt d) om han uppnått sextio års ålder eller eljest uppgiver hinder, som av den väljande myndigheten godkännes. Vid civiltförsvarsnämnds sammanträde äger civiltförsvarschefen att närvara och deltaga i överläggningarna men ej i beslutet samt att, om han så önskar, få sin mening antecknad till protokollet. Han äger därjämte påkalla sammanträde av nämnden för behandling av vissa frågor. Civiltförsvarsnämnd utser inom sig ordförande och vice ordförande för ett år i sänder. Endera av ordföranden och vice ordföranden skall vara icke krigstjänstskyldig person.

Författningar. Civiltförsvarslag 15 juli 1944, med ändr. (Kfh 1946: sid. 1353; Svf 1947: nr 388, 1948: nr 432, 1950: nr 46, 1951: nr 271, 289). K. civiltförsvarskungörelse 14 sept. 1944 (Kfh 1946: sid. 1377), med ändr.

Stat år 1952. Utgifter: driftbudgeten 222,100 kr., kapitalbudgeten, lånemedel inom linjen 10,000,000 kr., dessutom förlagsmedel 5,000,000 kr.; inkomster: driftbudgeten 109,500 kr.

Civiltförsvarsnämndens ledamöter (för åren 1949—1952).

Ordförande.

*Berglund, H. J., borgarråd, stadsfullm.; t. 54 05 00 (växel); träffas i stadshuset efter överenskom- melse.

Vice ordförande.

*Ossbahr, C. P., advokat, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

*Henström, U. K. A., folkskollärare.

*Salchow, f. Bahnson, Anna E., fru.

*Selin, B. E., ombudsman.

Ersättare.¹⁾

*Brundell, A. B., ombudsman.

*Lundmark, B. G., köpman.

*Bjuvberg, J. B. A., kassör.

*Lindahl, Annie, folkskollärarinna.

*Svensson, K. G., verktygsarbetare.

Sekreterare (840 kr.).

Karlöf, E. A., tf. ekonomidirektör; t. 22 20 20 (växel) (se sid. 194).

Revisorer.

Gemensamma för direktionen för stadens rätts- och polisväsen m. fl. (se sid. 70).

Som civiltförsvarsnämndens verkställande or- gan fungerar gatukontoret.

¹⁾ Suppleanterna äro här upptagna i samma ordningsföljd som de ledamöter, inberäknat ord- föranden och vice ordföranden, vilkas ersättare de i första hand skola vara.